

Tiia Hyytinen, Anna Härkönen, Jasmin Nousiainen, Linnea Piispanen

Neuroepätyypilliset lapset varhaiskasvatuksessa

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Sosionomi (AMK)

Sosiaalialan tutkinto-ohjelma

Opinnäytetyö

17.8.2025

Tekijä	Tiia Hyytinen, Anna Härkönen, Jasmin Nousiainen, Linnea Piispanen
Otsikko	Neuroepätyypilliset lapset varhaiskasvatuksessa
Sivumäärä	30 sivua + 5 liitettä
Aika	17.8.2025
Tutkinto	Sosionomi (AMK)
Tutkinto-ohjelma	Sosiaalialan tutkinto-ohjelma
Ohjaaja(t)	Sivutoiminen opettaja Markus Neuvonen

Opinnäytetyössä käsiteltiin neuropsykiatrisesti oireilevien lasten tukemista varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyö tehtiin, koska varhaiskasvatuksessa kohdataan yhä enemmän nepsy-lapsia. Heillä voi olla vaikeuksia keskittyä, toimia ohjeiden mukaan tai olla vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Työn tavoitteena oli selvittää, millaiset valmiudet varhaiskasvattajilla on toimia nepsy-lasten kanssa ja millaista lisätukea he tarvitsevat.

Tietoa kerättiin kyselylomakkeella. Sen avulla selvitettiin, mitä varhaiskasvattajat jo tietävät aiheesta, mitä haasteita he kokevat asian suhteen ja millaista tukea he toivovat. Vastaukset analysoitiin ja niiden pohjalta kehitettiin sähköinen opas.

Oppaaseen on koottu käytännön vinkkejä ja toimintamalleja. Sen avulla halutaan helpottaa arkea ja vahvistaa työntekijöiden osaamista. Opas on helppo ottaa käyttöön ja se löytyy sähköisesti. Se ei korvaa asiantuntijoiden arvioita, mutta antaa tukea arjen tilanteisiin.

Työstä on hyötyä varhaiskasvattajille ja lapsille. Nepsy-lapset saavat parempaa ja yksilöllisempää tukea. Työn tuloksia voidaan käyttää muissakin yksiköissä. Opasta voidaan jakaa myös vanhemmille ja muille ammattilaisille. Aihetta kannattaisi tutkia lisää. Olisi hyvä selvittää, miten opas toimii käytännössä ja mitä muuta tukea tarvitaan. Näin voitaisiin kehittää varhaiskasvatusta edelleen.

Avainsanat	nepsy, lapset, varhaiskasvatus, neuropsykiatrinen, opas
------------	---

Author(s)	Tiia Hyytinen, Anna Härkönen, Jasmin Nousiainen, Linnea Piispanen
Title	Neurodivergent children in early childhood education
Number of Pages	30 pages + 5 appendices
Date	17 August 2025
Degree	Bachelor of Social Services
Degree Programme	Social Services
Instructors	Markus Neuvonen, Part-time lecturer
<p>The thesis was about supporting children with neuropsychiatric symptoms in early childhood education. The thesis was written because of the increasing number of children with neuropsychiatric disorders in early childhood education. They may have difficulties concentrating, following instructions, or interacting with others. The aim of the thesis was to find out what skills early childhood educators have to work with neurodivergent children and what additional support they need.</p> <p>Data was collected through a questionnaire. It was used to find out what early childhood educators already know about the subject, what challenges they face, and what support they would wish for. The responses were analyzed and used to develop an online guide.</p> <p>The guide contains practical tips and approaches. The aim is to make everyday life easier and to strengthen the skills of employees. The guide is easy to use and can be accessed electronically. It is not a substitute for expert advice but provides support in everyday situations.</p> <p>The thesis will be useful for early childhood educators and children. Neurodivergent children will receive better and more personalized support. The results of the thesis can be used in other units, too. The guide can also be distributed to parents and other professionals. Further research on this topic is worthwhile. It would be useful to find out how the guide works in practice and what other support is needed. This would help to further develop early childhood education and care.</p>	
Keywords	neurodivergent, children, early childhood education, neuropsychiatric, guide

Sisällys

1 Johdanto	5
2 Työelämäkumppani	7
2.1. Työelämäkumppanin esittely	7
2.2. Kehittämistehtävä	7
3 Varhaiskasvatus toimintaympäristönä	8
3.1. Varhaiskasvatus	8
3.2. Varhaiskasvatuslaki	8
3.3. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet	9
4 Neuropsykiatriset erityispiirteet	10
4.2. ADHD	11
4.3. Autismikirjo	13
4.4. Touretten oireyhtymä	13
5 Kasvatuksellinen näkökulma	14
6 Tutkimusmenetelmä	17
7 Analysointi	17
7.1. Koulutus/kokemus	18
7.2. Haasteet/tuen tarve ja niihin vastaaminen	19
7.3. Yhteistyö ja ympäristö	24
7.4. Kehitys- ja tukitoimet	27
8 Nepsy-oppaan tarkoitus	29
9 Arviointi ja etiikka	30
9.1. Opinnäytetyön arviointia	30
9.2. Etiikka	32
10 Yhteenveto	33
11 Pohdinta	34
Lähteet	

1 Johdanto

Jokaisella lapsella on oikeus tulla nähdyksi, kuulluksi ja ymmärretyksi omana itsenään. Neuroepätyypillisten lasten tukeminen ei ole vain ongelmien tai haasteiden hallintaa vaan mahdollisuus vahvistaa lapsen myönteisiä kokemuksia, itsetuntoa ja uskoa omaan kykyihin. Nepsy-lapsilla voi syntyä usein ristiriita oman osaamisen ja ympäristön vaatimusten välillä, joka voi heikentää heidän minäkuvaansa. Tämän vuoksi on todella tärkeää, että lapsen kanssa työskentelevät aikuiset tukevat lasta kokonaisvaltaisesti huomioiden lapsen omat voimavarat ja vahvuudet sekä luoda tilaisuuksia onnistumiselle. (Kultti-Lavikainen & Tikkanen 2021.)

Tässä opinnäytetyössä käsitellään neuropsykiatrisia eli nepsy-häiriöitä. Niillä tarkoitetaan kehityksellisiä, aivojen toimintaan liittyviä häiriöitä. Näitä ovat muun muassa ADHD, autismikirjon häiriö ja Touretten oireyhtymä. Nämä voivat aiheuttaa vaikeuksia esimerkiksi tarkkaavuuden, tunteiden sekä käyttäytymisen säätelyssä. Lisäksi sosiaalinen vuorovaikutus ja viestintä voivat olla haasteellisia. On kuitenkin hyvä tiedostaa, että nepsyn aiheuttamat vaikeudet ilmenevät yksilöllisesti ja ne voivat vaihdella kehityksen myötä. Vaikeuksien ilmenemiseen liittyy monia tekijöitä, esimerkiksi uni, ruokavalio ja stressi. (Kultti-Lavikainen & Tikkanen 2021.)

Valitsimme tämän aiheen, koska varhaiskasvatuksessa on yhä enemmän neuroepätyypillisiä eli nepsy-lapsia. Näillä lapsilla on usein esimerkiksi vaikeuksia keskittyä, toimia ohjeiden mukaan tai olla vuorovaikutuksessa muiden kanssa. He tarvitsevat tukea arjen tilanteissa. Tulevina sosionomeina meitä kiinnosti selvittää, millaisia valmiuksia varhaiskasvattajilla on toimia nepsy-lasten kanssa. Halusimme selvittää, mitä he jo tietävät ja millaista tukea he mahdollisesti kaipaavat. Aihe tuntui tärkeältä myös siksi, että työn kautta voimme tuottaa konkreettista apua ja tukea varhaiskasvatuksen ammattilaisia sähköisen oppaan muodossa. Haluamme myös edistää ymmärrystä neuroepätyypillisyydestä ja tuoda esiin sen, kuinka tärkeää varhaiskasvattajien rooli on lapsen hyvinvoinnin ja kehityksen tukemisessa.

Opinnäytetyön tavoitteenamme oli siis selvittää, millaiset valmiudet varhaiskasvattajilla on toimia neuroepätyypillisten eli nepsylasten kanssa. Halusimme tutkia heidän tietämystään, koulutustaustaansa ja kokemuksiaan näiden lasten tukemisesta varhaiskasvatuksen arjessa. Opinnäytetyömme tutkimuskysymykseksi muodostui: Onko varhaiskasvattajilla riittävät valmiudet toimia neuroepätyypillisten lasten kanssa?

Tärkeä osa oli kyselylomakkeen suunnittelu ja toteutus varhaiskasvatuksen työntekijöille. Kyselyllä halusimme selvittää heidän tietojaan, kokemuksiaan ja näkemyksiään neuroepätyypillisten lasten kanssa työskentelystä.

Kyselylomakkeessa oli sekä monivalinta- että avoimia kysymyksiä, jotta saisimme mahdollisimman monipuolista ja syvällistä tietoa. Tämä auttoi meitä ymmärtämään, millaisia haasteita varhaiskasvattajat kohtaavat arjessa ja millaista tukea he toivovat työnsä tueksi.

Kyselylomakkeen lisäksi päätimme kehittää sähköisen oppaan, sillä varhaiskasvattajat kokivat sen hyödylliseksi. Opas kokoaa yhteen hyödyllisiä vinkkejä ja toimintamalleja varhaiskasvattajien arkeen. Oppaan avulla haluamme lisätä varhaiskasvattajien osaamista ja luottamusta toimia nepsy-lasten kanssa, jotta lapset saisivat parempaa ja yksilöllisempää tukea jo varhaisessa vaiheessa. Sähköinen opas on suunniteltu helposti saatavaksi ja käytettäväksi, jotta se tukee varhaiskasvattajien työtä joustavasti eri tilanteissa. Oppaan tarkoitus ei ole korvata ammattilaisten arvioita tai diagnosointia, vaan tarjota käytännönläheisiä neuvoja, jotka auttavat varhaiskasvattajia ymmärtämään ja vastaamaan neuropsykiatriisiin erityispiirteisiin paremmin.

Sähköisestä oppaasta on monia hyötyjä varhaiskasvattajille ja sitä kautta myös lapsille. Oppaan avulla varhaiskasvattajat saavat helposti käyttöönsä selkeitä ja konkreettisia neuvoja neuroepätyypillisten lasten tukemiseen arjessa. Tämä lisää heidän osaamistaan ja itsevarmuuttaan kohdata erilaisia lapsia paremmin. Oppaassa esitetyt vinkit ja toimintamallit auttavat varhaiskasvattajia tunnistamaan nepsy-lasten tarpeita ja tarjoamaan heille yksilöllistä tukea. Näin lapset saavat paremman mahdollisuuden osallistua ja onnistua ryhmässä sekä kehittää omia vahvuuksiaan. Lisäksi opas tukee varhaiskasvattajien yhteistyötä vanhempien ja muiden ammattilaisten kanssa, kun kaikilla on käytössä yhteinen ymmärrys nepsy-lasten erityispiirteistä ja tukitarpeista.

2 Työelämäkumppani

2.1. Työelämäkumppanin esittely

Opinnäytetyömme työelämäkumppanina toimii yksityinen päiväkotitoiminta. Tutkimuksen eettisten periaatteiden mukaisesti työelämäkumppanin anonymiteetti on turvattu, koska aihealue on luonteeltaan herkkä ja sisältää luottamuksellista tietoa. Päiväkodilla on useampi toimipiste, jotka sijaitsevat pääkaupunkiseudulla. Päiväkodin pedagogiikkaan kuuluu lasten itsetunnon kehittämistä lapsen vahvuuksiin keskittymällä. Lisäksi siellä korostuu uteliaisuuden ja luovuuden vaaliminen.

Päiväkodissa on hoitopaikka 40 lapselle, jotka ovat iältään 1–5-vuotiaita. Heidän kasvunsa tukena toimii päiväkodin henkilöstö, johon kuuluu kolme varhaiskasvatuksen opettajaa, neljä lastenhoitajaa ja yksi päiväkotiapulainen.

2.2. Kehittämistehtävä

Aloittaessamme opinnäytetyön aiheen suunnittelun, päädyimme neuroepätyypillisiin lapsiin varhaiskasvatuksessa. Tässä tekstissä lyhenteellä nepsy tai nepsy-lapset viitataan neuropsykiatriaan.

Pohdittuamme aihetta ja keskusteltuamme työelämäkumppanin yhteyshenkilömme kanssa päätimme, että haluamme tutkia aihetta nimenomaan varhaiskasvattajien näkökulmasta. Tavoitteenamme oli tutkia heidän tietämystään neuroepätyypillisten lasten kanssa toimimisesta ja heidän tukemisestaan.

Tutkimuskysymyksemme käytännössä siis muodostui se, että onko varhaiskasvattajilla tarvittavat valmiudet nepsy-lasten kanssa. Ylen uutinen ”Hälyttävä tilasto: neuropsykiatrisesti oireilevien lasten määrä on moninkertaistunut – nyt avunsaantia yritetään nopeuttaa rahalla” (2023) käsittelee sitä, että neuropsykiatristen kuntoutuksen saajien määrä on noussut huomattavasti vuodesta 2018. Tämä herätti pohdintaa siitä, että onko varhaiskasvattajilla tarpeeksi osaamista vastata neuropsykiatrisesti oireilevien lasten haasteisiin.

Opinnäytetyön tavoite oli kerätä tietoa varhaiskasvattajien koulutustaustasta ja lähtökohdista neuroepätyypillisten lasten kanssa toimimisesta. Keräämämme tiedon pohjalta, tarkoituksena oli kehittää varhaiskasvattajien tueksi sähköinen opas, joka

voisi tuoda heille hyödyllisiä neuvoja ja tukea nepsylasten kanssa arjessa toimimiseen. Oppaan tarkoituksena ei ole diagnosoida lapsia, vaan tarjota käytännön vinkkejä ja ideoita varhaiskasvatuksen arjen helpottamiseksi.

3 Varhaiskasvatus toimintaympäristönä

3.1. Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka (Opetushallitus, 2024). Pedagogiikka itsessään tarkoittaa tiivistetysti, sitä millä tavalla kasvatusta ja opetusta järjestetään suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti (Sandberg, 2021: 17–18).

Hyvä ja laadukas varhaiskasvatus edellyttää tietämystä ja näkemystä siitä, miksi ja miten varhaiskasvatusta toteutetaan (Kronqvist, 2017: 10.)

YK:n Lapsen oikeuksien sopimus (1989) edistää lasten hyvinvointia. Hyvinvointia edistetään kehittämällä lapsille ympäristö, jossa he kaikki saavat parhaan mahdollisen alun elämälleen ja mahdollisuuden yksilöllisten kykyjensä kehittämiseen turvallisessa verkostossa. Tähän kuitenkin tarvitaan sopimusten ja lakien lisäksi kaikkien lapsen kasvatukseen osallistuvien toimivaa yhteistyötä (Hujala & Turja (toim.) 2017: 11).

Varhaiskasvatuksen toimintaa, tuottamista ja järjestämistä ohjaavat eduskunnan säätämät varhaiskasvatuslaki ja varhaiskasvatussuunnitelma. Niiden avulla määritellään varhaiskasvatuksen tavoitteet ja sen periaatteet.

3.2. Varhaiskasvatuslaki

Varhaiskasvatuslaissa säädetään lapsen oikeudesta varhaiskasvatukseen sekä varhaiskasvatuksen tavoitteista. Varhaiskasvatuslaki ohjaa varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden laatimista (Opetushallitus, 2022.) “Lakia sovelletaan kunnan, kuntayhtymän ja yksityisen palveluntuottajan järjestämään tai

tuottamaan päiväkotitoimintaan ja perhepäivähoitoon” (Varhaiskasvatuslaki 540/2018 § 1).

Kyseinen laki on listannut tavoitteita varhaiskasvatukseen liittyen, joiden pitäisi lain yleisten säännösten mukaan toteutua. Tavoitteina ovat muun muassa edistää lapsen kokonaisvaltaista kehitystä, tukea oppimisen perustaa, toteuttaa pedagogista toimintaa ja tarjota kaikille lapsille tasavertainen mahdollisuus osallistua varhaiskasvatukseen. Tarkoituksena on myös “tunnistaa lapsen yksilöllisen tuen tarve ja järjestää tarkoituksenmukaista tukea varhaiskasvatuksessa tarpeen ilmettyä tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä” (Varhaiskasvatuslaki 540/2018 § 3). Jokaisen lapsen tarpeet ja kehitysvaiheet tulee ottaa huomioon varhaiskasvatuksen suunnittelussa ja toteutuksessa. “Lapsen tuen tarpeen, tukitoimenpiteiden ja niiden toteuttamisen sekä tuen vaikuttavuuden arvioinnin kirjaamisesta lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan säädetään 23 §:ssä” (Laki varhaiskasvatuslain muuttamisesta 1183/2021).

3.3. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden lähtökohtana toimii lasten kasvuympäristön ja varhaiskasvatuksen toimintaympäristön muutokset. Perusteita on valmisteltu sidosryhmäyhteistyössä uusimpia tutkimus- ja kehittämistyön tuloksia hyödyntäen. Perusteissa on myös otettu huomioon lainsäädännön muutokset (Opetushallitus – Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022: 9).

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (Opetushallitus 2022) tehtävänä on tukea ja ohjata varhaiskasvatuksen järjestämistä, toteuttamista ja kehittämistä sekä edistää laadukkaan ja yhdenvertaisen varhaiskasvatuksen toteutumista koko maassa.

Varhaiskasvatussuunnitelma kokonaisuus on kolmitasoinen. Se koostuu valtakunnallisista varhaiskasvatussuunnitelman perusteista, paikallisista varhaiskasvatussuunnitelmista sekä lasten varhaiskasvatussuunnitelmista. (Opetushallitus – Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022: 9).

Varhaiskasvatussuunnitelmanperusteiden (Opetushallitus 2022) arvoperustaan kuuluu “Lapsuuden itseisarvo”, jonka mukaan;

“Varhaiskasvatuksen tehtävänä on suojella ja edistää lasten oikeutta hyvään ja turvalliseen lapsuuteen. Varhaiskasvatus perustuu käsitykseen lapsuuden itseisarvosta. Jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on. Jokaisella lapsella on oikeus tulla kuulluksi, nähdyksi, huomioon otetuksi ja ymmärretyksi omana itsenään sekä yhteisönsä jäsenenä.”

4 Neuropsykiatriset erityispiirteet

Tässä opinnäytetyössä käsitellään neuropsykiatrisia, eli nepsy-häiriöitä. Niillä tarkoitetaan kehityksellisiä, aivojen toimintaan liittyviä häiriöitä. Nepsy-häiriöitä ovat muun muassa ADHD, autismikirjon häiriö ja Touretten oireyhtymä. Nämä aiheuttavat vaikeuksia esimerkiksi tarkkaavuuden, tunteiden sekä käyttäytymisen säätelyssä. Lisäksi sosiaalinen vuorovaikutus ja viestintä tuovat haasteita ihmiselle, jolla on jokin nepsy-häiriö. On hyvä kuitenkin tiedostaa, että nepsyn aiheuttamat vaikeudet ilmenevät yksilöllisesti ja ne voivat vaihdella kehityksen myötä. Vaikeuksien ilmenemiseen liittyy monia tekijöitä, esimerkiksi uni, ruokavalio ja stressi. (Kultti-Lavikainen & Tikkanen 2021.)

Nepsy-vaikeuksia omaavalla lapsella voi esiintyä ongelmia aistisäätelyssä, hankaluuksia motorikassa sekä oppimisessa. Tärkeää on, että nepsy-lapsen lähellä on ymmärtäviä aikuisia. Tämä auttaa lapsen lisäksi myös aikuista rakentamaan tukitoimia arjen tueksi. On tärkeää myös korostaa, että vaikeuksien lisäksi jokaisella lapsella on omia vahvuuksia ja taitoja. Lisäksi arjen tuomat vaikeudet voivat myös kääntyä vahvuuksiksi. Diagnoosi ei saisi leimata lasta pelkästään vain nepsylapseksi. (Kultti-Lavikainen & Tikkanen 2021.) Tulisi muistaa, että mikään diagnoosi ei määritä ihmistä. Diagnoosi voi auttaa ihmisiä saamaan tarvitsemaansa tukea ja ymmärrystä, mutta se ei kuitenkaan kerro koko “tarinaa”. Esimerkiksi lapsi, jolle diagnosoidaan ADHD, ei kuitenkaan tarkoita, että lapsen koko identiteetti olisi määritelty tämän diagnoosin kautta. Lapsella voi olla vahvuuksia, intohimoja ja kykyjä, jotka eivät liity diagnoosiin lainkaan. Meidän tulisi pyrkiä siihen, että näemme ihmiset ainutlaatuisina yksilöinä, jotka ovat paljon enemmän kuin pelkkä diagnoosi.

4.2. ADHD

ADHD eli aktiivisuuden ja tarkkaavuuden häiriö on kehityksellinen neuropsykiatrinen häiriö. Se ilmenee tarkkaavuuden säätelyn vaikeutena, ylivilkkautena ja impulsiivisena käyttäytymisellä. Oireet voivat ilmetä jo lapsuusiässä. ADHD ei ole kokonaan parannettavissa, mutta sen oireita ja vaikutuksia voidaan lievittää, esimerkiksi lääkehoidolla ja tukemalla yksilön elämää sopeutumalla oireisiin. (Joelsson 2020.)

ADHD:sta kärsivän oireiluun voi liittyä vaikeus sietää pettymyksiä, ärtyneisyys ja voimakas mielialojen vaihtelu. On melko yleistä, että häiriön kanssa voi esiintyä lievää viivettä puheen, liikkumisen ja sosiaalisen taitojen kehittymisessä. Oireet ja niiden seuraukset voivat luoda yksilössä huonommuuden tunteita ja heikentynyttä itsetuntoa. Lisäksi oireilava yksilö voi kokea haasteita rakentaa kestäviä ihmissuhteita. (Terveyskirjasto 2019.)

Tukea tarvitsevan lapsen kasvatuksessa on tärkeää huomioida arjen kasvatussympäristöt, kuten koti, perhe ja muut läheiset aikuiset. Lapsen kehitys tapahtuu aina vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja ympäristön kanssa. Koti ja perhe ovat lapsen tärkeimmät kasvatussympäristöt, mutta myös esimerkiksi päiväkodilla, koululla ja harrastuksilla on merkittävä rooli lapsen kehityksen kannalta. Perheen sisäinen vuorovaikutus ja sosiaalinen tukiverkosto ovat keskeisiä perheen hyvinvoinnille ja jaksamiselle. Vanhemmat kokevat usein kaipaavansa ymmärrystä ja tukea arjessaan, mutta toivovat myös, että heidän kasvatustapoja ei tuomittaisi. Kun perheellä on voimavaroja ja yhteenkuuluvuuden tunnetta, se auttaa selviytymään vaikeista tilanteista. (Sandberg 2016: 53.)

Vanhempien mahdolliset neuropsykiatriset haasteet voivat vaikuttaa myös lasten psyykkiseen hyvinvointiin, joten on tärkeää tunnistaa riskiryhmät ja tukea koko perhettä, ei pelkästään vain lasta. Kokonaisvaltainen tuki voi auttaa perheitä selviytymään arjen haasteistaan ja edistää lapsen hyvinvointia. (Sandberg 2016: 53.)

Huoltajien yhteistyö on todella tärkeää. ADHD voi aiheuttaa vaikeuksia selviytyä elämän eri toiminnoista ja häiriön aiheuttamat oireet voivat muuttua lapsen kasvaessa. Oireet voivat ilmetä jo vauvana. Esimerkiksi lapsen unirytmisi saattaa poiketa tavallisesta, päiväunet voivat olla lyhyitä, ja lapsi voi olla erityisen energinen. Leikki-

iässä taas lapsen ADHD:n merkit voivat näkyä impulsiivisuutena, ylivilkkauteena tai helposti sattuvina tapaturmina. (Sandberg 2016: 79.)

Lapsi, jolla on ADHD voi käyttäytyä hyvin eri tavalla yksin kuin ryhmässä. Hänellä voi olla esimerkiksi vaikeuksia keskittyä, odottaa omaa vuoroaan tai ymmärtää pelien sääntöjä. Sosiaaliset taidot voivat olla kehittyneet ikätasoa vähemmän, mikä saattaa johtaa väärinymmärryksiin ja riitoihin. Huoltajat ovat keskeisessä roolissa kertoessaan tietoa lapsen ADHD:sta. He pystyvät antamaan arvokasta tietoa esimerkiksi siitä, miten lapsen oireet ilmenevät eri tilanteissa ja eri aikoina, mikä auttaa hoitohenkilökuntaa tukemaan ja ymmärtämään lasta paremmin. (Sandberg 2016: 79.)

ADHD vaikuttaa lapsen toimintaan monin tavoin. Toimintakykyä voi tukea huolehtimalla hyvinvoinnista ja muokkaamalla ympäristöä. Lapsen hyvinvointia tukevia tekijöitä ovat esimerkiksi riittävä uni (8–9 tuntia yössä), päivittäinen liikunta sekä monipuolinen ravinto. Lapsen ruutuaika tulisi myös kiinnittää huomiota. Pelien ja ohjelmien valitessa tulee ikäsuositus ottaa huomioon. (Puustjärvi 2016.)

Ympäristön muokkaaminen tukee lapsen keskittymistä. Tämä tarkoittaa esimerkiksi häiriötekijöiden poistamista, rauhoittavaa musiikkia tai pientä liikettä (esim. purukumi) jotka voivat auttaa lasta keskittymään. Tukena voi käyttää myös kuvallisia tai kirjoitettuja ohjeita. Vaativat tehtävät kannattaa ajoittaa ADHD- lääkkeen vaikutusaikaan. On tärkeää huomioida lapsen onnistumiset ja antaa palautetta. Jos lapsi epäonnistuu, tulisi lasta kehua yrittämisestä ja antaa neuvoja, miten voisi onnistua seuraavalla kerralla. Motivaatiokeinoja lapselle voi käyttää palkkiojärjestelmää, jossa onnistumiset keräävät pisteitä, esimerkiksi tarroja isompaa palkkiota varten. (Puustjärvi 2016.)

Lapselle on tärkeää osoittaa kiinnostusta ja antaa aikaa yhdessäololle. Perheen hyvinvointia voidaan tukea myös siten, että lisätään sisarusten tietoa ADHD:sta ja käydään yhdessä keskustelua konkreettisista keinoista, jotka auttavat selviytymään arjen haasteista. (Puustjärvi 2016.)

Leikki-ikäisen lapsen aktiivisuuden ja tarkkaavuuden ongelmien erottaminen voi olla haastavaa. Lapsella voi myös olla muita kehityksellisiä haasteita, kuten puheessa, vuorovaikutuksessa tai motorisissa. ADHD-diagnoosi tarkentuu usein, kun kouluikä lähestyy. (ADHD-liitto 2024.)

4.3. Autismikirjo

Autismikirjoon kuuluu joukko oireyhtymiä, kuten autismi, Aspergerin oireyhtymä ja laaja-alainen kehityshäiriö. Kyseiset oireyhtymät sisältävät esim. tietynlaisia rajoitteita sosiaalisessa kommunikoinnissa ja käyttäytymisen mukauttamisessa ympäristön odotuksiin. Autismikirjon henkilöillä esiintyy toistavia, rajoittuneita tai joustamattomia käytösmalleja. Viime vuosina autismikirjoon on liitetty myös poikkeava tapa kokea aistiärsyksiä (Oksanen & Sollasvaara 2017–2019: 10).

Taustalta löytyy tavallisesta poikkeavia ominaisuuksia, esim. aivojen tavoissa aktivoitua eri tilanteissa ja niiden eri osien välisten yhteyksien tehokkuudessa sekä hermoston toiminnassa. Usein autismikirjon diagnoosin saaneilla on myös epilepsiaa tai lieviä epileptisiä oireita, ADHD-oireita, tic-oireita tai laaja-alaisia vaikeuksia oppimisessa (Oksanen & Sollasvaara 2017–2019: 10).

Joillakin autismikirjoon liittyy tiettyjä fyysisiä oireita ja sairauksia, kaikilla se ei ole pelkästään hermoston toiminnassa tai käyttäytymisessä näkyvää. Etenkin diagnosoimatta jääneet suoliston, immuunijärjestelmän tai aineenvaihdunnan häiriöt saattavat vaikuttaa oppimiseen, päivittäiseen hyvinvointiin sekä käyttäytymiseen. Joskus autismi on osa laajempaa oireyhtymää, pitäen sisällään monenlaisia fyysisen ja psyykkisen kehityksen erityispiirteitä (Oksanen & Sollasvaara 2017–2019: 11).

On tärkeää tiedostaa, että autistisia piirteitä on hyvin monen asteisia. Autismi koetaan usein persoonallisuutta värittäväksi tekijäksi. Erityisten haasteiden lisäksi autismikirjon henkilöillä voi olla erityisiä vahvuuksia. Tätä kutsutaan epätasaiseksi kykyprofiiliksi (Oksanen & Sollasvaara 2017–2019: 10).

4.4. Touretten oireyhtymä

Touretten oireyhtymä on lapsuudessa alkava neuropsykiatrinen oireyhtymä, jonka tunnusomaisia piirteitä ovat tic-oireet. Oireet ovat useimmiten kasvojen alueen yksinkertaisia motorisia oireita, kuten esim. silmien räpyttäminen tai levittäminen, irvistely tai muut suun liikkeet sekä nenän nyripistäminen. Joskus oireisiin kuuluu pakonomaista tarvetta kiroilla ja käyttää sopimatonta kieltä. Ensimmäisinä oireina

Touretten oireyhtymässä alkavat useimmiten motoriset tic-oireet, useimmiten 5–6 vuoden iässä, mutta ne saattavat myös alkaa jo 4-vuotiaana (Oksanen & Sollasvaara 2017–2019: 11).

Lähes 86 % niistä, joilla on Touretten oireyhtymä, todetaan elämän aikana jokin psykiatrinen sairaus, kuten esim. ADHD tai pakko-oireinen häiriö. Autismikirjon häiriö tai siihen viittaavat erityispiirteet ovat myös yleisiä henkilöille, joilla on tic-oireita tai Touretten oireyhtymä. Lapsilla Touretten oireyhtymä saattaa altistaa käytöshäiriöiden kehittymiselle ja se saattaa myös heikentää lapsen itsetuntoa ja eristää lasta sosiaalisista kontakteista (Oksanen & Sollasvaara 2017–2019: 12).

5 Kasvatuksellinen näkökulma

Opinnäytetyömme kasvatuksellinen näkökulma keskittyy siihen, miten varhaiskasvattajat voivat pedagogisesti ja vuorovaikutuksellisesti tukea lisääntyvässä määrin olevia nepsy-lapsia. Lisäksi se tarkastelee, millaisia tiedollisia, taidollisia ja asenteellisia resursseja heillä jo on ja mitä he kaipaavat vielä työnsä tueksi. Kasvatuksellisesta näkökulmasta varhaiskasvatuksen tarkoituksena on tarjota lapsille ympäristö, joka tukee heidän kokonaisvaltaista kehitystään, hyvinvointia ja osallisuutta. Käytännössä tämä tarkoittaa esimerkiksi nepsy-lasten tarpeiden huomiointia asianmukaisesti ja heidän osallisuutensa tukemista niin, että heillä on mahdollista osallistua päiväkodin arkeen muiden lasten tavoin.

Tarpeiden huomiointi voi olla esimerkiksi ryhmäkokojen pitämistä mahdollisuuksien mukaan pienenä, kuvallisten tai kirjoitettujen ohjeiden käyttämistä sekä mahdollisuus rauhoittaviin toimintoihin ja tiloihin. Se on myös dialogista vuorovaikutusta: miten varhaiskasvattaja osaa kohdata kunkin lapsen yksilönä ja edistää lapsen valmiuksia toimia ryhmässä. Aikuisen läsnäolo on tärkeää lapsen kehityksen kannalta: varhaiskasvattaja voi tukea erityislasta esimerkiksi leikkimällä ensin lapsen kanssa, jolloin lapsi saa harjoitella sosiaalista kanssakäymistä, jonka jälkeen lapsen voi olla helpompi olla muiden lasten kanssa. Tällöin lapsi pääsee mukaan yhteisleikkiin ja saa kehitykselleen tärkeitä kokemuksia yhteenkuuluvuuden tunteesta. (Duodecim 2025.)

Neuropsykiatriin haasteisiin viittaavia merkkejä ovat tietynlaiset kehitykselliset poikkeamat: jos lapsen käyttäytyminen poikkeaa ikätovereiden toiminnasta pidempikestoisesti, eikä vain ohimenevänä vaihteluina, niin huoli neuropsykiatrisista

haasteista on aiheellinen. On tärkeää silti pitää mielessä, että yksittäiset poikkeavat piirteet eivät vielä viittaa neuropsykiatriseen häiriöön. Kyse on yleensä useammista haasteista, jotka vaikuttavat lapsen arkeen merkittävästi ja se ilmenee myös päiväkodissa ärsykeitä ollessa enemmän kotioloihin verrattuna. Neuropsykiatrisiin haasteisiin liittyvä käytös usein häiritsee muun muassa lapsen sosiaalisia suhteita ja oppimista. Lapsen niin sanotut normaalit käytösmallit kuten esimerkiksi tavallinen vilkkaus ei yleensä aiheuta haittaa merkittävästi (Aamos 2025).

Siitä huolimatta, että monissa nepsy-haasteissa on tunnettuja oireita ja piirteitä, on muistettava jokaisen lapsen yksilöllisyys ja heidät tulisi kohdata niin. Minkään oireyhtymän tai sairauden ei tulisi lokeroida ketään tiettyyn muottiin. Tietoa tulisi lisätä nepsy-haasteisiin liittyen, jotta jokainen yksilö voisi saada apua arkeensa ja yhteiskunnan ennakoluulot vähenisivät (Mielenterveyden keskusliitto).

Vielä nykypäivänäkin neurokirjoon liittyvät palvelut ovat hajallaan. Monetkaan neurokirjoon kuuluvat ihmiset eivät saa tarvitsemaansa tukea tai se ei ole oikeanlaista tai oikea-aikaista. Jopa yksittäisten ammattilaisen osaaminen voi vaikuttaa kyseisiin hoitopolkuihin ja neurokirjon diagnosointi voi viivästyä. Diagnosoinnin viivästyminen voi aiheuttaa lisähaasteita ja kuormitusta. Koulutuksilla ja palveluilla neurokirjo-osaamista voisi vahvistaa ja kehittää (Näe nepsy 2023).

Jos varhaiskasvattajilla ei ole riittävää tietotaitoa nepsy-lasten parissa työskentelyyn, voi sen vuoksi syntyä haastavia tilanteita, jotka vaikeuttavat merkittävästi työskentelyä lapsen kanssa ja saattaa vaikuttaa myös koko päiväkotiryhmän sujuvuuteen. Lisäksi haastavat tilanteet ovat lapsille itselleen stressaavia ja vaikeita tunteiden säätelyn ollessa erityisen hankalaa neuroepätyypillisyyden vuoksi. Raivokohtaukset ovat varhaiskasvatusikäisille lapsille itsessään normaaleja, mutta nepsy-lapsilla niitä saattaa esiintyä huomattavasti enemmän ja ne voivat olla hyvinkin voimakkaita tilanteeseen nähden (Aamos 2025).

OAJ:n uutinen ”Kuinka tukea nepsy-lasten päiväkodissa” (2023) tukee Aamos Kuntoutuspalvelujen kirjoittaman artikkelin näkökulmaa siitä, että tunnereaktiot saattavat ilmetä nepsylapsilla aggressiivisuutena ja sitä kautta raivokohtauksina. Kyseinen uutinen nostaa esille hyvin myös opinnäytetyömme ajatuksen siitä, miten tärkeää olisi varhaiskasvattajan osaaminen kohdata nepsylapset asianmukaisesti ja kohdennetusti. Lapsen kannalta on iso ongelma, jos hänen käytöksestään tehdään vääriä tulkintoja. (OAJ 2023.) Tällöin varhaiskasvattaja voi tietämättään pahentaa jo

käynnissä olevaa haastavaa tilannetta ja lapsi ei saa silloin kaipaamansa tukea säädellä tunteitaan.

Tuttujen rutiinien ylläpitäminen ja päiväkodin työntekijöiden yhtenäinen linja tukevat nepsy-lasten päivän kulun ja tapahtumien ennakoitavuutta, koska ne vähentävät heidän kokemaansa kuormitusta. Kuormitus tulee esimerkiksi erilaisista ympäristön ärsykkeistä ja sosiaaliseen kanssakäymiseen liittyvistä ärsymykkeistä. Varhaiskasvattaja voi kokemuksen myötä oppia tunnistamaan nepsy-lapsen kokeman kuormituksen merkkejä, jonka myötä hän voi auttaa tunteiden säätelyssä ja jopa estämään tilanteiden eskaloitumista tunnepurkauksiin. Psykologi Jemina Palonki tukee puolestaan ajatusta siitä, miksi kuormituksen säätelyä jättämisellä on ikävät seuraukset: tunneromahduksena eli meltarit ovat nepsy-piirteisille tuttuja ja kun kuormittumista ei säätele ja sitä alkaa kertyä, rasitus purkautuu lopulta itkuna, raivokohtauksena tai voimakkaana ahdistuskohtauksena. (Coronaria 2024.) Yksi meistä opinnäytetyön kirjoittajista on työskennellyt lastenkodissa ja havainnut siellä työharjoittelussa ollessaan, että kyseiset tunneromahdukset olivat siellä nepsy-piirteisille lapsille varsin tavanomaisia ja usein toistuvia. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että kaikki neuroepätyypilliset lapset kokisivat tunneromahduksia.

Kun lapsi rasittuu ja ylikuormittuminen johtaa tunneromahdukseen, lapsi tarvitsee enemmän huomiota ja tukea päiväkodin työntekijöiltä. Tämä voi viedä aikaa ja huomiota pois pitkänkin aikaa muilta lapsilta, jotka hekin saattavat tarvita sillä hetkellä tukea päiväkodin arkeen. Haastavat tilanteet uuvuttavat fyysisesti ja psyykkisesti myös työntekijöitä pitkällä aikavälillä, varsinkin jos tilanteet ovat toistuvia ja työntekijöitä on alimitoitettu määrä jatkuvasti. Teettämämme kyselytutkimuksen vastauksista mainittiin useamman kerran työntekijöiden puute yhtenä ongelmista. Kymäläisen kirjoittama artikkeli "Varhaiskasvatuksen työvoimapula syvenee- opettaja "Kuka tätä työtä tekisi, jos minä kävelen ulos päiväkodista?" (YLE 2021) ottaakin esille kyselytutkimuksemme vastauksia mukailevan ilmiön, jossa varhaiskasvatuksen ammattilaiset jakavat kokemuksiaan riittämättömyyden ja loppuunpalamisen tunteista sosiaalisen median Instagramin välityksellä.

6 Tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyömme toteutettiin laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksena, ja siinä oli myös toiminnallinen osuus. Toiminnallinen osa muodostui sähköisestä oppaasta, joka laadittiin kyselytutkimuksen tulosten pohjalta. Valitsimme laadullisen lähestymistavan, koska tutkimuksen tavoitteena oli ymmärtää varhaiskasvattajien kokemuksia, näkemyksiä ja valmiuksia neuroepätyypillisten lasten tukemisessa. Halusimme selvittää, millaisia haasteita he kokevat työssään ja millaista tukea he kokevat tarvitsevansa.

Aineistonkeruumenetelmäksi valitsimme sähköisen kyselylomakkeen, koska halusimme tehdä varhaiskasvattajille vastaamisen mahdollisimman helpoksi. Kysely toteutettiin Metropolia e-lomakkeella, ja se lähetettiin päiväkodin työntekijöille sähköpostitse. Kysely sisälsi sekä monivalintakysymyksiä että avoimia kysymyksiä. Avoimet kysymykset mahdollistivat vastaajien henkilökohtaisten kokemusten ja näkemysten esiin tuomisen. Kyselylomakkeessa käytetään myös mitä- ja miten-kysymyksiä, jotka liittyvät usein laadulliseen tutkimukseen (Juhila, 2021-a).

Valitsimme kyselylomakkeen menetelmäksi sen vuoksi, että se oli ajankäytöllisesti tehokas ja mahdollisti useiden vastaajien tavoittamisen samanaikaisesti. Kysely ei myöskään vaadi samanlaista läsnäoloa kuin esimerkiksi haastattelu, joka helpotti vastausten saantia. Vaikka kyselyssä ei pääse samanlaiseen vuorovaikutukseen, avoimet kysymykset kuitenkin antoivat varhaiskasvattajille mahdollisuuden monipuolisiin ja henkilökohtaisiin vastauksiin.

7 Analysointi

Käytimme opinnäytetyömme kyselytutkimuksen aineiston analyysiin laadullista sisällönanalyysiä. Menetelmän avulla pyrimme tunnistamaan toistuvia ilmiöitä ja sisältöjä, jotka parhaiten kuvaavat vastaajien kokemuksia ja näkemyksiä erityistä tukea tarvitsevien lasten kanssa toimimisesta. Tavoitteena sisällönanalyysissä on luoda selkeä kuvaus tutkittavasta ilmiöstä, järjestäen aineisto tiiviiseen ja selkeään muotoon niin, ettei sen sisältämää informaatiota kadoteta (Tuomi & Sarajärvi 2018.)

Menetelmä valittiin, koska aineisto oli pienimuotoinen ja sisälsi runsaasti avoimia vastauksia, joiden merkitysten ymmärtäminen ja tulkinta edellyttivät syvällistä ja

systemaattista tarkastelua. Laadullinen sisällönanalyysi mahdollisti vastausten yksityiskohtaisen tarkastelun ja merkitysten tulkinnan kontekstissaan.

Aloitimme analyysin lukemalla vastaukset huolellisesti läpi useaan kertaan, jotta saisimme mahdollisimman selkeän kokonaiskuvan aineistosta. Tämän jälkeen etsimme vastauksista toistuvia ilmauksia ja ajatuksia, jotka vastasivat tutkimuskysymykseemme. Koottuamme toistuvat sisällöt yhteen aloitimme niiden järjestämisen ja avaamisen teemoittain. Teemoja ei päätetty etukäteen, vaan ne nousivat esille aineistosta. Vastaukset teemoittamalla pyrimme vertailemaan niitä keskenään sekä löytämään mahdollisimman konkreettisia yhteistekijöitä, joiden perusteella voimme tehdä perusteltuja johtopäätöksiä.

Analyysin luotettavuuden varmistamiseksi vertailimme havaintoja useaan otteeseen alkuperäiseen aineistoon, jotta tulkinnassa ei kadonnut olennaista tietoa. Lisäksi kiinnitimme huomiota siihen, että teemoittelu pysyi uskollisena vastaajien omille sanavalinnoille ja kokemuksille. Menetelmän rajoituksena on kuitenkin se, että tulokset perustuvat pieneen vastaajamäärään, mikä voi vaikuttaa löydettyjen teemojen kattavuuteen. Vaikka vastaajien vähäinen määrä rajoittaa analyysin kattavuutta ja tulosten yleistettävyyttä, menetelmä tarjoaa silti arvokkaita havaintoja ja keskeisiä teemoja, joita voidaan käsitellä tarkemmin tulevissa tutkimuksissa (Tuomi & Sarajärvi 2018.) Toisaalta menetelmä soveltui hyvin aineiston syvälliseen tulkintaan ja tarjosi mahdollisuuden nostaa esiin merkityksellisiä havaintoja varhaiskasvatuksen arjesta.

7.1. Koulutus/kokemus

Kyselylomakkeen alussa kartoitimme vastaajien koulutustaustaa sekä työkokemusta varhaiskasvatuksessa. Tällä kysymyksellä saimme alustavan käsityksen työntekijöiden kokemuksesta aiheeseen liittyen. Työkokemusta vastaajilla on varhaiskasvatuksesta keskimäärin 5–20 vuotta.

Puolet kyselytutkimuksen vastaajista kertoivat käyneensä sosionomi (AMK) koulutuksen, varhaiskasvatusopettajan pätevyydellä. Vuoden 2018 jälkeen sosionomi (AMK) koulutuksen myötä ei ole saanut varhaiskasvatusopettajan pätevyyttä, mutta pätevyys ovat saaneet sosionomiopiskelijat jotka ovat olleet 1.9.2018 opiskelijoina ammattikorkeakoulussa ja suorittaneet lastentarhanopettajan kelpoisuuden tuottamat

varhaiskasvatuksen ja sosiaalipedagogiikan opinnot vähintään 60 opintopisteen laajuisina osana sosionomi (AMK) -tutkintoaan (Talentia.fi.)

Uudistettuun varhaiskasvatukseen säädettiin tehtävänimike nimellä varhaiskasvatuksen sosionomi. Lain mukaan varhaiskasvatuksen sosionomin osaamista voidaan hyödyntää erityisesti lasten ja perheiden palvelujärjestelmän osalta (Diak).

Sosionomien lisäksi yksiköstä löytyy muun muassa lastenohjaaja ja lähihoitaja. Yleensä varhaiskasvatuksen työtiimi koostuu moniammatillisista osaajista, joiden taidot ja tieto-osaaminen täydentävät toisiaan. Varhaiskasvatuksen työtiimi on sitoutunut yhteistyöhön ja yhteiseen päämäärään, johon pääseminen vaatii myös sujuvan yhteistyön perheiden kanssa (Järvinen & Laine & Hellman-Suominen 2009: 97).

Jatkoimme ensimmäisen kysymyksen linjalla, mutta tarkensimme aihealuetta ja lähdimme selvittämään työntekijöiden mahdollisesti saamaa koulutusta sekä tukea lasten erityistarpeiden huomioimiseksi. Vastauksista selviää, ettei kaksi työntekijöistä ole saanut minkäänlaista koulutusta erityisen tuen tarpeessa olevien lasten kanssa toimimiseen. Yksi vastaajista on käynyt ”Nepsy-lapsi varhaiskasvatuksessa” -koulutuksen, kun taas toinen on puolestaan käynyt MAPA-koulutuksen sekä muutaman puheen ja kielen kehitykseen liittyvän koulutuksen. Tukea on myös saatu erityisvarhaiskasvatuksenopettajalta ja yhteistyötä tehdään S2-opettajan kanssa.

7.2. Haasteet/tuen tarve ja niihin vastaaminen

Analysoimme työelämäkumppanimme työntekijöiden näkemyksiä päiväkodin roolista lasten kasvatuksessa ja mitä haasteita siihen liittyy. Ensimmäisen tähän liittyvän kysymyksen tarkoituksena oli selvittää, millaisia haasteita työntekijä kohtaa työssään, kun hän työskentelee alle kouluikäisten lasten kanssa, jotka tarvitsevat erityistä tukea tai huomiota.

Ensimmäisessä vastauksessa pohdittiin oman ajan ja voimavarojen jakamista niin, että jokainen lapsi tulisi kohdattua yksilöllisesti ja tarpeiden mukaan. Vastaaja ajattelee, että hänellä opittavaa on paljon erityispedagogiikasta ja kokee oman tietotaitonsa nepsy-

lasten kanssa riittämättömäksi. Hän pohtii, miten lasten keskinäisiä suhteita voisi tukea neuroepätyypillisten lasten tarpeiden näkökulmasta – esimerkiksi miten hän voisi tukea neuroepätyypillistä lasta ryhmäytymään paremmin ja olemaan vuorovaikutuksessa muiden ikätovereidensa kanssa. Lisäksi hän mainitsee perheiden kanssa tehtävän yhteistyön tärkeäksi päiväkodin arjen sujumisen kannalta.

Toisessa vastauksessa jaettiin samanlaisia ajatuksia kuin ensimmäisessä, jotka liittyivät vahvasti huolenaiheeseen omasta henkilökohtaisesta jaksamisesta. Hän kuvaili, miten täytyy olla valppaana jatkuvasti lasten turvallisuuden takaamiseksi ja kuinka välillä tuntuu, ettei itsestä riitä kaikille lapsille ja kuinka paljon itsestä on kiinni erityisen tuen antaminen ja sen toteutuminen päiväkodin arjessa. Kyseinen työntekijä myös kokee, ettei päiväkodin työntekijöillä ole aina yhtenäistä linjaa, jota kaikki noudattaisivat. Tämä tekee työskentelystä haastavaa.

Neljäsikin vastaus pureutuu pohtimaan päiväkodin työntekijöiden omia resursseja jaksamisen näkökulmasta. Yhden vastaajan mukaan lasten auttaminen vaativat paljon aikaa ja energiaa arjen jokapäiväisissä tilanteissa. Tämä voi kuormittaa ryhmän muita työntekijöitä, joiden on otettava lisävastuuta, jos yhden lapsen tukeminen vaatii yhden työntekijän täyden huomion. Tilanteet voivat olla sekä henkisesti että fyysisesti uuvuttavia koko henkilökunnalle, jos vaikeissa tilanteissa ei ole riittävästi henkilöstöä tukemassa toisiaan.”

Kaikissa vastauksissa on huomattavissa selkeitä elementtejä, ettei työ ole varhaiskasvatuksessa helppoa, koska työ vaatii paljon työntekijältään. Huolta oli esimerkiksi omien resurssien riittämättömyydessä, joissa työntekijät kokivat, etteivät heidän osaamisensa tai aikansa erityistä tukevien lasten ja muiden lasten kasvattamiseen riitä. Lisäksi työntekijöistä on heidän päiväkodissaan pulaa, joka lisää merkittävästi yksittäisen ihmisen kuormitusta ja vastuuta. He kaikki kokivat, että erityislasterien kanssa työskentely vie paljon aikaa ja voimia. Työn kuormittavuudesta huolimatta he kokivat työnsä merkitykselliseksi. Kun tingitään resursseista, voi kyseessä olla eettinen kuormitus, joka syntyy stressin ja kuormittuneisuuden kokemuksista. Nämä voivat olla tilanteita, joissa emme tiedä, mikä olisi oikea tapa toimia. (Työturvallisuuskeskus 2021).

Kuormitusta aiheuttavat myös työntekijöiden mukaan yhteisen linjan puuttuminen. Tällöin kuormitusta aiheuttaa epätietoisuus, eri vaihtoehtojen ja niiden seurausten

pohdinta tai useiden, ehkä ristiriitaistenkin, vaatimusten välillä päättäminen. Lisähaastetta tuo, jos kyseessä on esimerkiksi henkilöstön välillä syntyneiden ristiriitojen ratkaiseminen: miten löytää oikeudenmukainen tapa toimia, joka tyydyttäisi mahdollisimman monta osapuolta ja kohtelisi kaikkia tasapuolisesti. (Työturvallisuuskeskus 2021.)

Hanna Hjeltin väitöskirja ”Työnä varhaiskasvatus” (2023) tukee Työturvallisuuskeskuksen esittämää näkökulmaa kyselytutkimuksen tuloksista: ”Työ päiväkodissa konkretisoituu usein suunnitelmallisen pedagogisen työn ja siihen kohdennettujen materiaalien resurssien hallinnan välisenä kamppailuna. Kyse on nimenomaan siitä, miten varhaiskasvatuksessa työskentelevät henkilöt jakavat työtään eri muuttujien välillä ja mitä resursseja heillä on työnsä hoitamiseen. Ja miten toimia tilanteissa, jossa päiväkodin kasvattajan näkemys eroaa huoltajan?”. Väitöskirjan aihe tuntuu keskustelevan opinnäytetyömme aiheen kanssa, sillä se mukailee samoja teemoja mitä kyselytutkimuksemme vastauksista tuli ilmi.

Toinen kysymyksistämme koski työntekijöiden kokemusta päiväkodin roolista lasten yksilöllisessä tukemisessa ja kasvattamisessa. Vastauksissa ilmenee päiväkodin monipuolinen kasvatusvastuu ja yksilöllisen kasvatuksen ja huomioimisen mahdollisuudet ja haasteet. ”Päiväkodin rooli on erittäin keskeinen ja tärkeä ryhmätyö- ja vuorovaikutustaitojen harjoittamisessa, sillä se voi olla ainut ympäristö, missä lapsi on tekemisissä ikätovereidensa kanssa. Näiden taitojen oppimista henkilökunta pyrkii tukemaan. ”Päiväkodin rooli lasten elämässä on erityistä tukea arjen asioissa”. ”Tuntuu kuitenkin, ettei se ole välttämättä kauhean kummoista tai ei ehdi ikinä tarpeeksi”. ”Päiväkodin rooli on tärkeä, koska on meidän vastuullamme vanhempien lisäksi, että lapsi saa kasvaa ja kehittyä omaksi itsekseen ja meillä pitäisi olla tähän sopivat työkalut, jotta voisimme mahdollistaa tämän. Eräs vastaajista tukee edellisten näkemyksiä päiväkodin roolin tärkeydestä lapsille ja lisää, että opettajille on tärkeää nähdä lasten vahvuudet ja auttaa kehittämään niitä. He havainnoivat lasten mielenkiinnonkohteita ja soveltavat niitä luodakseen hauskoja aktiviteetteja ja teemoja, jotka tukevat ja vahvistavat heidän oppimistaan”. Lisäksi työntekijät mieltävät päiväkodin roolin ympäristönä, joka voi olla osalle lapsista ainoa paikka olla tekemisissä ikäistensä kanssa. He ajattelevat myös päiväkodin olevan keskeinen paikka lapsilta saada kasvatusta heidän huoltajiensa lisäksi.

Unicefin artikkeli ”Miksi varhaiskasvatuksella on merkitystä” (2024) tukee puolestaan kyselytutkimuksemme tulosten näkökulmaa, jonka mukaan varhaiskasvatuksella on suuri rooli lapsen elämän muovautumisessa ja tarjoaa mahdollisuuden tasata eroja eri lähtökohdista tulevien perheiden lasten välillä. Lisäksi laadukas päivähoidon toteutuminen tukee lapsen kognitiivisten kykyjen kehittymistä ja parempaa koulutustasoa tulevaisuudessa. Kognitiivisia taitoja ovat esimerkiksi sosiaaliset taidot, jotka kehittyvät lasten ollessa aktiivisessa vuorovaikutuksessa muiden ikäistensä kanssa.

Suunnittelu-, tutkimus-, ja arviointitoimisto nimisen järjestön kirjoittama raportti ”Lasten oppiminen ja kehitys hyötyvät korkealaatuisesta varhaiskasvatuksesta: Yhteenveto tutkimusnäytöstä”(2023) avaa tarkemmin Unicefin artikkelin sisällön ajatusta päiväkodin roolista lapsen kognitiivisten taitojen kehittymisestä ja ottaa esille kognitiivisten hyötyjen lisäksi myös sosiaalisen näkökulman. Lapset, jotka osallistuvat korkealaatuisen varhaiskasvatukseen, osoittavat myös parempaa sosioemotionaalista kehitystä, vahvempaa itsesäätelyä ja vähemmän käytöshäiriöitä. Kyky tulla toimeen muiden kanssa, säädellä tunteita ja hallita impulsseja ovat kaikki keskeisiä taitoja koulumenestyksen ja ihmissuhteiden kannalta. (OPRE 2023.) Raportti tukee opinnäytetyömme ajatusta siitä, että laadukkaan ja osaavan varhaiskasvauksen toteutuminen hyödyttää ennen kaikkia lapsia mutta myös varhaiskasvattajia.

Artikkeli ”Autistisen lapsen osallisuuden kartoittaminen yleisopetuksen päiväkodissa: miten voimme edetä kohti osallistavampia käytäntöjä” (2018) käsittelee sitä, miten tärkeää kasvattajan läsnäolo ja sosiaalisessa ympäristössä muiden kanssa oleminen on neuroepätyypillisille lapsille: ”-Varhaiset osallisuuden kokemukset liittyvät lisääntyneeseen vuorovaikutukseen ikätovereiden kanssa, mikä voi johtaa sosiaalisten taitojen kehittymiseen ja lisääntyneeseen motivaatioon sosiaaliseen kanssakäymiseen.” (NTNU 2018).

Työntekijöiden vastauksissa on myös ilmennyt tyytymättömyyttä omiin voimavaroihin ja resursseihin, joita olivat henkilökohtaisen osaamisen, ajan tai henkilöstön puute. Halusimme selvittää, miten työntekijät kokevat lasten tarpeiden huomioimisen toteutuneen päiväkodissa.

Eräs vastaajista kokee, etteivät lasten tarpeet toteudu kunnolla, mutta pohtii myös sitä, kuinka tarpeellista yksilöllinen tarpeiden huomiointi on – lasten yksilölliset tarpeet kuitenkin tulevat hänen mukaansa huomioiduksi tiimin ollessa hyvä ja sitoutunut päiväkodissa. Toinen puolestaan kokee, että lapsen tarpeiden huomioiminen on

toteutunut hyvin niihin resursseihin nähden mitä heillä on, mutta vahvemman tuen tarpeessa olevien lasten tukikeinot saattavat jäädä kuitenkin riittämättömiksi. Lisäksi hän ottaa esille sen, että ei-tuentarpeessa olevat saattavat jäädä huomaamatta erityistarpeisten lasten varjoon. Tämän hän kokee johtuvan henkilömitoituksesta, jolloin helposti aikaa ja energiaa menee enemmän erityistukea tarvitseville lapsille. Kaikki työntekijät kuitenkin jakavat saman ajatuksen siitä, että he pyrkivät varhaiskasvattajina siihen, että jokainen lapsi tuntisi itsensä nähdyksi ja kuulluksi ja pystyisivät auttamaan heitä tarpeiden mukaan.

Kun on kyse lapsista ja erityislapsista, tuen tarpeet voivat vaihdella hyvinkin paljon. Kaikki lapsilla ovat samat tarpeet, jotka liittyvät esimerkiksi fysiologisiin, turvallisuuden, yhteenkuuluvuuden, arvokkuuden ja itsensä toteuttamisen tarpeisiin. Neuroepätyypillisten lasten kohdalla tuen tarve saattaa kuitenkin olla suurempaa ja nepsyosaamisen tärkeyttä ja merkitystä ei voi tarpeeksi korostaa. Riittävän varhainen pysähtyminen lapsen elämäntilanteen selvittämiseksi, tarvittaviin tutkimuksiin pääseminen ja niiden tulosten pohjalta annettu oikea-aikainen tuki lapselle sekä tarvittaessa perheelle edistävät kouluun ja myöhemmin laajemminkin yhteiskuntaan kiinnittymistä (#NÄENEPSY 2022) Erityiset tarpeet voivat liittyä esimerkiksi tarkkaavuuden ja keskittymisen haasteisiin, toiminnanohjauksen tarpeeseen sekä sosiaaliseen vuorovaikutukseen ja tunnesäätelyyn. Lisäksi neuroepätyypillinen lapsi saattaa tarvita erityisen paljon tukea aistisäätelyssä sekä arjen ennakoitavuuden ja rutiinien rakentamisessa.

NÄENEPSY lähestyy aihetta pohtimalla, mikä vaikutus nepsylapsen tunnistamisella oikea-aikaisesti olisi tulevaisuutta ajatellen, kun taas Pihlajan ja Neitolan kirjoittama artikkeli "Varhaiserityiskasvatus muuttuvassa varhaiskasvatuksen kentässä" (2017) määrittelee Opetushallituksen kirjoittaman lausunnon varhaiskasvatuksen erityistarpeista. Kun tuen tarve johtuu lapsen vaikeasta vammasta, sairaudesta, kehityksen viivästyvästä tai sosioemotionaaliseen kehitykseen liittyvästä tuentarpeesta, tarvitsee lapsi yleensä koko-aikaista, jatkuvaa yksilöllistä tukea. Tällöin lapsella on usealla kehityksen osa-alueella haasteita tai jollakin alueella erittäin suuri tuentarve. (OPH 2016.)

Vastauksissa tuli esille myös osan työntekijöiden tietoisuus siitä, ettei heillä ole osaamista kohdata erityistä tukea tarvitsevia lapsia. Tämä voi näkyä käytännössä niin, ettei työntekijä tiedä miten tukea lasta haastavissa tilanteissa tai miten ehkäistä

mahdollisia kiukkukohtauksia. Lisäksi riskinä on, että lasta pidetään haastavana ymmärtämättä syitä käytöksen taustalla, jolloin lapsi ei välttämättä saa tarvitsemaansa tukea ja työskentely hänen kanssaan vaikeutuu. Osaamattomuus voi näyttäytyä myöhemmin uupumuksena ja turhautumisena ja altistaa herkemmin työntekijän virhearvioinneille työssään. Tällä voi olla kauaskantoiset vaikutukset lapselle aikuisuuteen.

7.3. Yhteistyö ja ympäristö

Kyselytutkimuksen yhtenä kysymyksenä varhaiskasvatuksen työntekijöille oli kartoittaa työntekijöiden kokemusta päiväkodin roolista huomioiden lapsen erityisen tuen tarpeet. Kysymys oli: "Miten koet päiväkodin roolin lasten yksilöllisten tarpeiden tukemisessa ja kasvattamisessa, erityisesti, jos lapsi tarvitsee tavanomaista enemmän tukea?"

Työntekijä oli korostanut vastauksessaan päiväkodin roolia erittäin keskeiseksi, sillä päiväkotiki voi olla lapselle ainoa ympäristö, jossa lapsi on ikätovereidensa kanssa. Ranta (2020) mukaan lapsen oppiminen tapahtuu kolmessa tärkeässä ympäristössä, joista yksi on nimenomaan päiväkotiki. Lisäksi myös kotiki ja muut yhteisöt ovat tärkeitä. Näillä on iso vaikutus siihen, kuinka hyvin lapsi oppii ja miten hän näkee itsensä ja muut ihmiset. Kyseisessä vastauksessa kuvataan päiväkotitoimintaa ryhmämuotoisena, jolloin lapsen/perheen jokaisiin yksilöllisiin toiveisiin ja tarpeisiin ei pystytä aina vastaamaan, tarpeet kuitenkin pyritään huomioimaan. Opetushallinnan mukaan varhaiskasvatuksessa tuki rakentuu kuitenkin lapsen yksilöllisiin tarpeisiin vastaamisesta.

Toinen työntekijä kuitenkin kokee, etteivät lapset saa tarpeeksi ajoissa tukea. Varhaiskasvatussuunnitelman (2022) mukaan lapsella on oikeus saada erityistä tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Erityinen tuki muodostuu useista tuen muodoista ja tukipalveluista. Lapsella on oikeus saada tukea oikeassa määrin heti, kun tarve tulee ilmi. Opetusalan Ammattijärjestön OAJ tekemän kyselyraportin (2024) mukaan varhaiskasvatuksessa työskentelevät nostivat esiin puutteelliset resurssit tärkeänä esteenä lapsen tuelle. Kunnat tekevät säästösyistä rajoituksia, ja joskus tukea määriteltäessä mietitään enemmän taloudellisia rajoituksia kuin lapsen tarpeita. Tämä voi johtaa siihen, että tarvittavaa tukea ei kirjata tai anneta lainkaan, mikä heikentää lapsen kehitystä. Varhaiskasvatuksen opettajat kokevat myös, että vaikka tuki kirjataan,

sen toteuttaminen on usein mahdotonta resurssien puutteen vuoksi. Tällaiset rajoitukset voivat asettaa lapset eriarvoiseen asemaan ja vaarantaa yhdenvertaisuuden toteutumisen.

Vastauksissa mainitaan ajan järjestämisen ja yhteistyön, jotta lapset saisivat tarvitsemaansa tuen. Turvallinen varhaiskasvatusympäristö luo pohjan kasvua ja oppimista tukevalle rauhalliselle ilmapiirille sekä lisää lasten hyvinvointia (Opetushallitus 2025). Varhaiskasvatus järjestetään yhteistyössä siten, että jokainen lapsi saa oman kehityksensä ja tarpeidensa mukaista kasvatusta, opetusta ja hoitoa sekä tarvitsemaansa tukea (Varhaiskasvatussuunnitelma 2022). Varhaiskasvatuksen ja huoltajien yhteistyö on tärkeää, jotta lapselle voidaan antaa oikea-aikaista tukea. Huoltajille tiedotetaan lapsen tuen järjestämisestä, ja heidän mielipiteensä otetaan huomioon. Lasta kuullaan hänen ikänsä mukaan, ja jos lapsella on esimerkiksi oppimisvaikeuksia, huoltajiin otetaan nopeasti yhteyttä. Kaikille osapuolille, myös lapselle, annetaan tarvittaessa tietoa ja tukea yhteistyön sujumuuden varmistamiseksi (Varhaiskasvatussuunnitelma 2022).

Työntekijä kuvaa vastauksessaan päiväkodin tärkeää roolia lasten tarpeiden tunnistamisessa ja tukemisessa, erityisesti silloin, kun vanhemmat eivät ole valmiita tai kykeneviä myöntämään lapsen tarvitsevan lisätukea. Päiväkoti toimii keskeisenä yhteytenä neuvolan ja perheen välillä, varmistaen, että lapsi saa tarvitsemaansa tukea riippumatta vanhempien asenteista. Vastauksessa mainitaan myös sana "pedagogiikka". Ranta (2022) mukaan positiivinen pedagogiikka keskittyy lapsilähtöisiin toimintatapoihin ja osallisuuden tukemiseen. Lapsi nähdään aktiivisena toimijana, ja hänelle annetaan mahdollisuuksia käsitellä tunteitaan ja kokemuksiaan. Oppimisympäristö järjestetään niin, että lapsi voi osallistua ja kehittyä oman tasonsa mukaan. Varhaiskasvattajan rooli on tukea lapsen vahvuuksia ja tunteiden tunnistamista. Positiivisessa pedagogiikassa kiinnitetään huomioita siihen, kuinka merkitykset rakentuvat sosiaalisissa suhteissa ja kuinka ne vaikuttavat lapsen hyvinvointiin (Ranta 2022:16).

Halusimme myös selvittää, kuinka yhteistyö päiväkodissa näyttäytyy. Kysymyksemme oli "Miten toimit yhteistyössä muiden työntekijöiden kanssa tukea tarvitsevien lasten tukemiseksi?"

Vastauksessa korostetaan avointa kommunikaatiota, jossa työntekijät jakavat kokemuksia ja näkemyksiä päivittäin, jakavat vastuuta ja haastavia tehtäviä tasaisesti.

Lisäksi tarjoavat apua tarvittaessa ja hyödyntävät tiimin jäsenten vahvuuksia lasten tukemiseksi. Mankan (2006) teorian mukaan onnistuneessa yhteistyössä korostuvat sosiaalinen pääoma, avoin vuorovaikutus ja selkeät pelisäännöt. Tähän kuuluu vuorovaikutus, yhteinen keskustelu, kuuntelu ja puhe, jotka luovat yhteenkuuluvuuden tunteen (Vänskä 2022: 138).

Työpaikoilla tulisi panostaa entistä enemmän työntekijöiden hyvinvointiin ja tuoda esiin tekijöitä, jotka voimaannuttavat työntekijöitä (Vänskä 2022.) Vastauksessa korostetaan myös yhteisten käytäntöjen noudattamista, keskinäistä tukea ja yhdessä ideoimista uusien käytäntöjen luomiseksi. On tärkeää, että tuki ei rajoitu vain työntekijöihin, vaan myös johdolta odotetaan läsnäoloa ja aktiivista tukea. Varhaiskasvatuksen johtajilta toivotaan, että he olisivat mukana arjessa, jotta päätökset perustuivat todelliseen kuvaan henkilöstön ja lasten kokemuksista. Henkilöstön kuuntelu, välittäminen ja läsnäolo ovat tärkeitä teemoja. Hyvään johtajaan voi luottaa vaikeissa työtilanteissa. Myös henkilökohtaisten asioiden käsittelyyn liittyvä keskusteluyhteys oli toivottavaa, koska se koettiin vaikuttavan työssä jaksamiseen. (Reija Aholaa & Satu Valkonen 2024:117.)

Lisäksi kysyimme: "Miten arvioit päiväkodin tiloja ja ympäristöä lasten tarpeet huomioiden, erityisesti jos lapsi tarvitsee enemmän tukea esim. rauhoittumiseen tai keskittymiseen?"

Päiväkodin työntekijä korostaa, että tilojen muokkaaminen huomioi lasten tarpeet laajasti, ei vain fyysisesti, vaan myös psyykkisesti ja sosiaalisesti. Tilat ovat aina muokattavissa, jotta ne tukevat lasten hyvinvointia ja keskittymistä. Ranta (2020) mukaan oppimisympäristön tulee vastata lasten tarpeita ja sen toimintamalleja on arvioitava ja tarvittaessa muutettava. Sallivalla oppimisympäristöllä on merkittävä rooli hyvän oppimisilmapiirin, minä pystyvyyden ja lapsen itsetunnon kehittymisen kannalta.

Työntekijä mainitsee vastauksessaan myös läsnäolon, vuorovaikutuksen lasten sekä aikuisten välillä, aikataulut ja rauhallisen ilmapiirin ylläpitämisen. Varhaiskasvatuksessa työntekijältä vaaditaan hyvää tunteidensäätelytaitoja. On tärkeää olla tietoinen siitä, kuinka oma käytös, eleet ja äänensävyt voivat vaikuttaa koko ryhmän toimintaan, niin lapsiin kuin työryhmän jäseniinkin (Ranta 2022: 73). Aikuisten läsnäolo ja ymmärrys omasta käyttäytymisestä ovat tärkeitä vuorovaikutuksen onnistumisella. Ymmärrys on keskeistä kaikissa ihmissuhteissa, erityisesti lapsen käyttäytymisen tukemisessa. Mitä selkeämpää ja suurempaa vuorovaikutus on, sitä paremmin se toimii eri ympäristöissä,

kuten kotona, varhaiskasvatuksessa ja koulussa. Arjessa vuorovaikutus tarkoittaa usein ohjeiden ja palautteen antamista ja vastaanottamista sekä mielipiteiden jakamista (Arki toimimaan opas - ADHD-liitto).

Mainitaan myös, että tilat voivat joskus olla liian ahtaita, mikä tekee rauhallisten paikkojen löytämisestä haastavaa. Tämä edellyttää koko talon koordinoimista ja ryhmien jakamista eri tiloihin, jotta kaikille lapsille saadaan rauhallinen ympäristö. Varhaiskasvatuksessa toimitaan joustavasti eri kokoisissa ryhmissä, mikä mahdollistaa jokaisen jäsenen osallistumisen toimintaan ja vuorovaikutukseen. Pedagogisesti suunnitellut ryhmät tukevat sekä lasten että henkilöstön keskittymistä ja edistävät lapsilähtöistä toimintaa (Varhaiskasvatussuunnitelma 2022).

Työntekijä tuonut myös vastauksessaan ilmi, että päiväkodissa etsitään sopivia paikkoja, joissa lapsella on oma rauhallinen tila erillään muista, ja tämä tila tehdään turvalliseksi ja kodinomaiseksi esimerkiksi pehmeillä tuoleilla ja tyynyillä. Myös kirjat voivat olla lähellä, jos ne auttavat rauhoittamaan lasta. Tavoitteena on luoda hiljaisempi tila, jossa lapsi voi päästää tunteensa vapaasti ulos häiritsemättä muita.

7.4. Kehitys- ja tukitoimet

Kysyimme päiväkodin työntekijöiltä, minkälaisia kehitystoimia he toivoisivat omassa yksikössään, jotta (erityistä tukea tarvitsevien) lasten kanssa työskentely olisi sujuvampaa ja vähemmän kuormittavaa heille. Vastauksista nousee esiin tarve laajemmalle erityispedagogiselle tuelle, joko koulutusten tai erityisvarhaiskasvatusopettajan konsultoinnin kautta.

Tarpeelliseksi koettaisiin tarpeeksi osaavaa ja koulutettua henkilökuntaa, jolla olisi syvempää osaamista erityistä tukea tarvitsevien lasten kanssa toimimisesta. Ryhmäkohtaisen/henkilökohtaisen avustajan myötä arjen koordinointi voisi olla helpompaa, niin että yksilölliset/pienryhmätuokiot voisi toteuttaa muutenkin kuin kiireen ja paineen alla.

Vastaukset kysymykseen nykyisten tukitoimien riittävydestä olivat hieman ristiriitaisia. Vastauksista ilmeni, että osa työntekijöistä kokee, että tukitoimet ovat riittävät. Kun taas, osa kokee, että ne eivät tällä hetkellä selvästikään riitä. Varhaiskasvatuksessa

saatavaa tukea on kolmea eri asteista. Yleinen tuki toteutetaan osana varhaiskasvatuksen perustoimintaa, kun taas tehostetusta ja erityisestä tuesta tehdään hallintopäätös, jos lapsi tarvitsee tukipalveluja, kuten esimerkiksi koko- tai osa-aikaista erityisopettajan opetusta (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2022).

Tukitoimien riittävyttä parantaisi riittävä määrä koulutettua henkilökuntaa sekä heidän koulutuksensa ja ohjauksensa erityispedagogiikan suhteen.

Teoriassa koetaan tuen portaat ja tukitoimet hyväksi, mutta niiden toteuttaminen on haastavaa ilman tarpeeksi ammattitaitoisia työntekijöitä. Erityisen tuen tarpeiden huomioiminen koetaan toimivaksi pienryhmissä, mutta tämäkin vaatisi niin sanottua ylimääräistä henkilökuntaa.

Kysyimme vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön vaikutuksesta lasten kanssa työskentelyyn ja vastauksista kävi ilmi muun muassa se, että vanhempia pidetään oman lapsensa asiantuntijoina ja heidän kanssaan tehtävä yhteistyö koetaan yhdeksi tärkeimmiksi voimavaroiksi varhaiskasvatuksessa työskentelyssä. Yksi olennaisimmista asioista varhaiskasvatuksessa työskentelyssä on lasten, varhaiskasvatuksen henkilöstön ja vanhempien vuorovaikutus sekä ymmärrys varhaiskasvatusta ohjaavista periaatteista (Järvinen ym. 2009: 117).

Kysyimme myös, että miten kyseinen yhteistyö vanhempien kanssa tukee työntekijöiden työssä jaksamista ja suhtautumista lapsiin. Vanhempien realistista ja positiivista suhtautumista tuen saantiin pidetään todella tärkeänä. Heidän mielipiteitään, toiveitaan ja ajatuksiaan kuunnellaan ja arvostetaan. Näiden asioiden koetaan luonnollisestikin vaikuttavan tapaan työskennellä lasten kanssa.

Varhaiskasvatuksen henkilöstön haasteena voi olla ylläpitää ilmapiiriä erityisesti niissä tilanteissa, joissa työntekijöiden ja vanhempien käsitykset yhteistyöstä, kasvatustietämisestä ja lapsen tarpeista eroavat. Tilanteissa, joissa lapsi tarvitsee erityistä tukea, työntekijöillä voi olla haasteita toimia tavalla, joka ylläpitäisi ja vahvistaisi vanhempien luottamusta henkilöstön tahtoon ja kykyyn auttaa lasta ja perhettä (Kaskela & Kekkonen 2011: 47.)

Vanhempien kanssa kohdatut mahdolliset ongelmat eivät saa työntekijöiden mukaan vaikuttaa siihen, miten he kohtaavat lapset tai millaista tukea he lapsille tarjoavat.

Koetaan myös, että esimerkiksi varhaiskasvatuksenopettajan tehtävä ei ole tehdä työtä vanhempien toiveiden mukaan, vaan työtä ohjaa varhaiskasvatussuunnitelma ja lait.

Yhteistyön koetaan olevan myös perheen ja vanhemmuuden tukemista pedagogisen työn rinnalla. Avoimuus kodin ja päiväkodin välillä auttaa molemmin puolin ongelmien ratkomisessa ja lapsen tukemisessa.

8 Nepsy-oppaan tarkoitus

Teimme nepsy-oppaan opinnäytetyömme aiheeseen liittyen ja sen tarkoituksena on tiedon levittäminen ja käytännön tuki päiväkodin työntekijöille erityislasterien kanssa työskentelyyn. Opas sisältää tietoa Touretten oireyhtymästä, autismikirjon häiriöstä sekä ADHD-häiriöstä sekä tietoa siitä, millaista tukea nepsy-lapsille voi tarjota varhaiskasvatuksen toimintaympäristössä. Oppaassa kerrotaan myös, miten sosiaalista ja fyysistä ympäristöä voidaan muokata sopivaksi erityistarpeille – sopiva mukautettu ympäristö voi vähentää lapsen kuormitusta muuten hektisessä ympäristössä.

Kyselylomakkeen tulosten perusteella kovin monella ei ole tietotaitoa tai työkaluja kohdata tukea tarvitsevia lapsia. Opas voi myös vähentää työntekijöiden uupumusta, sillä sen esimerkkien avulla pystytään parantamaan nepsy-lasten arkea. Näin ollen myös pyritään vähentämään työntekijöiden kuormitusta, kun on käytännön apuja, miten käsitellä tilanteita. Työntekijöiden kyselylomakkeen vastauksissa painottuu esimerkiksi, että päiväkodin tilat tuntuvat hyvin ahtailta ja tarvetta olisi laajemmalle erityispedagogiselle tuelle.

Varhaislapsuus on lapsen kehityksen kannalta oleellinen vaihe ja oikeanlainen lähestymistapa sekä aikuisten antama tuki lapsille voivat ennaltaehkäistä ongelmien kasautumista myöhemmässä iässä. Kasvatuksellisesta näkökulmasta nepsy-lasten kanssa korostuvat usein haasteet, jotka liittyvät yksilönohjaukseen ja ryhmässä toimimiseen – opas on vastaus osaan näihin. Kognitiivisen neuropsykologian professori Christian Besten artikkeli ”Varhaislapsuuden kehitys ja neurodiversiteetti: varhainen tunnistaminen ja puuttuminen” (2025) käsittelee sitä, kuinka jo varhainen puuttuminen on hyödyksi neurotyypillisille lapsille. Aikainen tuki varhaiskasvattajilta mahdollistaa lapsen myönteistä kehitystä ja se voi näkyä parempina kognitiivisina ja sosiaalisina

taitoina, parempana valmiutena koulunkäyntiin ja vähentyneenä erityisopetuksen tarpeena myöhemmin.

Nepsy-lasten kanssa työskentelyssä on siis pohjimmiltaan kyse siitä, miten varhaiskasvattajat toimivat heidän kanssaan ja miten he tunnustavat lapsen yksilöllisyyden nepsy-piirteiden keskeltä. Psykologi Lev Vygotskyn kehittämä teoria tarjoaa keskeisen näkökulman, joka tukee opinnäytetyömme ajatusta siitä, miten tärkeää toimiva vuorovaikutus varhaiskasvattajan ja nepsy-lapsen välillä on. Vygotskyn sosiokulttuurisen teorian mukaan oppiminen on yhteistyöprosessi, jossa lapset ovat vuorovaikutuksessa heitä tietävämpien henkilöiden kanssa saadakseen tietoa ja taitoa. Teorian keskeimpiä käsitteitä ovat lähikehityksen vyöhyke (Zone of Proximal Development), jonka tarkoituksena on kuvata eroa sen välillä, mitä lapsi pystyy itsenäisesti saavuttamaan ja mitä ohjauksen avulla. (EBSCO 2021.) Varhaiskasvattaja tukee nepsy-lasten asioissa mihin lapsi tarvitsee tukea ja tukee samalla lapsen omatoimisuutta. Siksi on tärkeää, että kaikki varhaiskasvattajat tai edes osa heistä, osaisivat vastata asianmukaisesti nepsy-lasten tarpeisiin. Aikuisten kyky vastata näihin erityistarpeisiin ei ole ainoastaan pedagoginen taito vaan myös avainasemassa lapsen hyvinvoinnin, oppimisen ja sosiaalisen kehityksen kannalta.

9 Arviointi ja etiikka

9.1. Opinnäytetyön arviointia

Opinnäytetyöprosessin alussa tutkimuskysymykseksi muodostui, onko varhaiskasvattajilla tarvittavat valmiudet toimia nepsy-lasten kanssa ja tukea heitä arjessa. Työ toteutettiin työelämäkumppanin toiveesta anonyyminä kyselytutkimuksena, jonka tarkoituksena oli saada tietoa työntekijöiden kokemuksista ja mahdollisista kehittämistarpeista. Aihe on tärkeä ja ajankohtainen, sillä neuropsykiatriset haasteet näkyvät varhaiskasvatuksessa yhä useammin ja henkilöstön osaamisella on merkittävä vaikutus sekä lasten hyvinvointiin että koko ryhmän toimivuuteen.

Tutkimus koski yhden tietyn päiväkodin henkilöstöä ja kyselytutkimuksen jakelusta vastasi päiväkodin johtaja, joka välitti sen työntekijöilleen. Kysely oli täysin anonyymi, eikä yksittäisiä vastaajia ollut mahdollista tunnistaa – tämä huomioitiin myös opinnäytetyön raportoinnissa. Kyselylomake laadittiin huolellisesti, jotta se sisältäisi

tarkoituksenmukaisia kysymyksiä, joihin vastaamisen kynnyks haluttiin pitää matalana. Alkuperäisenä tavoitteena oli saada noin kymmenen vastausta, mutta lopulta kyselyyn vastasi vain neljä työntekijää. Tämä oli huomattavasti vähemmän kuin tavoite ja se rajoitti tutkimuksen luotettavuutta, yleistävyyttä sekä analyysin syvyyttä, sillä kaikkien kohderyhmän työntekijöiden kokemuksia ja näkemyksiä ei saatu.

Vastausmäärän vähäisyys herätti pohdintaa työn toteutuksen osalta. Otimme yhteyttä työelämäkumppaniin muutamia kertoja, kun vastauksia ei ilmestynyt lisää. Tästä huolimatta lisävastauksia ei enää tullut. Syytä emme tiedä, miksi muut työntekijät eivät halunneet tutkimukseen osallistua.

Opinnäytetyöprosessi kehitti monipuolisesti osaamistamme. Opimme uutta muun muassa tutkimusmenetelmistä, kyselylomakkeen rakentamisesta sekä analyysimenetelmistä. Prosessi vaati kärsivällisyyttä, suunnitelmallisuutta ja kykyä sopeutua muutoksiin, etenkin siinä vaiheessa, kun oli selvää, ettei tavoitevastaajamäärä tulisi täyttymään. Tämä esti muun muassa määrälliset vertailut. Kyselylomakkeen lopussa oli kysymyksiä, joiden vastausvaihtoehtoina käytimme viisiportaista Likert-asteikkoa. Kyseiset vastaukset jätimme käyttämättä, sillä esimerkiksi diagrammin teko niin vähäisistä vastauksista olisi ollut käytännössä mahdotonta. Vaikka vastaajamäärän vähäisyys oli pettymys, prosessi antoi hyvän käsityksen tutkimustyön kokonaisuudesta ja lisäsi ymmärrystä nepsylasten tukemisen haasteista varhaiskasvatuksessa.

Opinnäytetyön vahvuutena voidaan pitää aiheen tärkeyttä ja käytännönläheisyyttä. Nepsylasten tukeminen koskettaa suurta osaa varhaiskasvatuksen työntekijöistä ja koulutuksen riittävyys on suoraan yhteydessä siihen, millaisella varmuudella ja osaamisella näitä lapsia voidaan tukea. Vaikka vastaajamäärä jäi vähäiseksi, saaduista vastauksista voi tehdä johtopäätöksen siitä, että koulutustarpeita on edelleen ja että työntekijöiden osaamista tulisi kehittää suunnitelmallisesti.

Työn kehittämishaasteena olisi muun muassa laajempi ja kattavampi vastaajajoukko, mikä parantaisi tulosten luotettavuutta ja yleistettävyyttä. Myös muunlaisten tutkimusmenetelmien, kuten esimerkiksi teemahaastattelujen, hyödyntäminen voisi tuottaa syvällisempää tietoa aiheesta ja lisätä osallistumisintoa.

Kaiken kaikkiaan opinnäytetyö saavutti tavoitteensa olosuhteisiin nähden hyvin. Vaikka vastaajamäärä jäi odotettua pienemmäksi, työ tarjosi arvokasta tietoa ja toi esiin käytännön työn näkökulmia. Prosessi kasvatti jokaisen ryhmämme jäsenen omaa ammatillista osaamista, vahvisti tutkimuksellista ajattelutapaamme ja kehitti kykyämme

sopeutua muutoksiin sekä löytää ratkaisuja tilanteissa, joissa alkuperäiset suunnitelmat eivät toteudu odotetusti.

9.2. Etiikka

Työelämäkumppanimme toivoi ensitapaamisessa tulevan tutkimuksen olevan anonymi. Kyselytutkimus toteutettiin niin pienessä varhaiskasvatuksen yksikössä, että ilman anonymiteettiä vastaajat olisivat voineet olla helposti tunnistettavissa.

Tutkimuksen tarkoitus, vapaaehtoisuus ja anonymiteetti on tuotu selkeästi ilmi vastaajille. Kyselyyn vastaamisen tulkitsimme suostumukseksi tutkimukseen osallistumiselle. Alun perin puhe oli ollut noin kymmenestä vastaajasta kyselylle, mutta loppujen lopuksi vastauksia saimme neljältä henkilöltä. Kaikki eivät siis olleet halukkaita vastaamaan kyselyyn, joka oli täysin sallittu vaihtoehto sen ollessa vapaaehtoinen. Tutkimukseen osallistuvalla henkilöllä ei saa syntyä tunnetta pakollisesta osallistumisesta tai kielteisistä seuraamuksista, hänen kieltäytyessään tutkimuksesta (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2020: 8).

Kysely toteutettiin täysin anonymiminä. Linkki Metropolian e-lomakejärjestelmässä olevaan kyselylomakkeeseen jaettiin yksikön johtajalle, joka jakoi sen eteenpäin yksikön työntekijöille. Kerättyä aineistoa käsitelimme niin, ettei yksittäistä vastaajaa voi tunnistaa analyysivaiheessa. Tutkimusaineiston käsittelyä, joka sisältää henkilötietoja ohjaa keskeiset periaatteet, jotka ovat vastuullisuus, lainmukaisuus ja suunnitelmallisuus (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2020: 11). Kaikkia tietoja säilytimme suojatusti, niin ettei aineistoa jaettu ulkopuolisille.

Tutkimuksen aihe ei käsitellyt henkilökohtaisia tai arkaluonteisia tietoja, joten eettiset riskit olivat vähäisiä. Tutkimuksen kysymyksissä ei esimerkiksi mainittu kyseisen varhaiskasvatusyksikön nimeä tai sijaintia. Yleensä ei ole tarkoituksenmukaista julkaista tutkimukseen osallistuneiden henkilöiden tietoja niin, että heidät voisi tiedoista tunnistaa (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2020: 13). Mahdolliset eettiset riskit liittyivät lähinnä työnkuvan sekä koulutustaustan näkymiseen vastauksissa, mutta tämä on huomioitu aineiston anonymiteetissä.

Lupakäytännöt vaihtelevat organisaatioittain, jos tutkimuksen kohteena on esimerkiksi organisaation henkilökunta, hyvän tutkimustavan mukaista on pyytää tutkimuslupa (Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto 2025: 13). Koska kyseessä oli anonyymi kyselytutkimus, eikä yksikköä tunnistettu, organisaatio ei vaatinut meitä hakemaan erillistä tutkimuslupaa.

10 Yhteenveto

Neuropsykiatrisesti oireilevilla lapsilla esimerkiksi Touretten oireyhtymää, autismikirjon häiriöitä tai ADHD:ta sairastavalla lapsella voi olla haasteita tarkkaavuudessa, tunnesäätelyssä ja aistisäätelyssä. Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää varhaiskasvattajien valmiuksia kohdata tällaisia lapsia arjessa sekä tarjota heille käytännön työkaluja NEPSY- oppaan muodossa.

Tutkimus toteutettiin kyselytutkimuksena varhaiskasvattajille, joilla oli usean vuoden työkokemus. Yksi keskeisistä teemoista oli päiväkodin rooli lasten yksilöllisessä tukemisessa. Vastaukset osoittivat, että varhaiskasvattajat pitävät päiväkotia merkittävänä ympäristönä lasten yksilöllisessä tukemisessa, mutta haasteina ovat ryhmien koko, kiire ja resurssipula. Työntekijät kokivat tukitoimet usein riittämättömiksi ja kaipasivat lisää koulutusta, moniammatillista yhteistyötä sekä resursseja pienryhmätuokioiden toteuttamiseen.

Fyysiset tilat ja oppimisympäristö ovat merkittävässä roolissa lapsen hyvinvoinnissa, joka kävi ilmi työntekijöiden vastauksissa. Ahtaat tilat ja melu voivat lisätä kuormitusta, minkä vuoksi tilojen muokkaaminen tukemaan keskittymistä ja rauhoittumista on tärkeää. Rauhoittumistilat, selkeät rakenteet ja ennakoitavuus auttavat lasta jaksamaan paremmin hektisessä päiväkotiympäristössä. Samalla ne tukevat myös muita lapsia, joiden on helpompi toimia tutussa ja turvallisessa ympäristössä.

Vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö nousi esiin tärkeänä tukimuotona lapsen kokonaisvaltaisessa hyvinvoinnissa. Vanhemmat nähdään oman lapsensa asiantuntijoina, ja avoin vuorovaikutus kodin ja päiväkodin välillä mahdollistaa paremman tuen suunnittelun ja ongelmien ennaltaehkäisyn. Myönteinen suhtautuminen tuen tarpeisiin helpottaa työntekijöiden jaksamista, vaikka toisinaan näkemykset vanhempien ja työntekijöiden välillä voivat poiketa.

Tiimityön merkitys korostui työn sujumuuden ja jaksamisen kannalta. Avoin viestintä, vastuun jakaminen ja tiimin jäsenten vahvuuksien hyödyntäminen edistävät laadukasta lapsen tukea.

Kyselytutkimuksen pohjalta päädyimme tekemään myös nepsy-oppaan, sillä varhaiskasvattajat kokivat sen voivan olevan hyödyllinen. Opas toimii käytännön työkaluna varhaiskasvatuksen työntekijöille neuropsykiatrisesti oireilevien lasten kohtaamisessa ja kommunikoinnissa. Oppaassa esitellään tietoa Touretten oireyhtymästä, autismikirjon häiriöstä ja ADHD:sta sekä konkreettisia keinoja, joilla fyysistä ja sosiaalista ympäristöä voidaan muokata lapsen tarpeiden mukaiseksi.

Työn aikana havaittiin, että vaikka varhaiskasvattajilla on myönteinen asenne neuroepätyypillisiä lapsia kohtaan, konkreettinen osaaminen ja valmiudet voivat olla puutteellisia. Työn kiireinen arki ja henkilöstön rajallisuus vaikeuttavat yksilöllisten tukitoimien toteuttamista. Tämän vuoksi koulutuksella, moniammatillisella yhteistyöllä ja perheiden kanssa tehtävällä vuorovaikutuksella voidaan vahvistaa lapsia tukevia kasvuympäristöjä.

11 Pohdinta

Tämä opinnäytetyö tarkasteli neuroepätyypillisten lasten kohtaamista varhaiskasvatuksessa henkilökunnan osaamisen näkökulmasta. Työn aikana nousi esiin tärkeä havainto. Monella varhaiskasvatuksen työntekijällä ei ole riittävästi koulutusta tai tukea neuroepätyypillisten lasten kohtaamiseen ja tukemiseen arjessa. Vaikka tahtoa ja myönteistä asennetta löytyi monelta, konkreettinen osaaminen ja valmiudet voivat jäädä puutteellisiksi ja näin moni kokikin. Vastauksissa esiintyikin paljon pohdintaa oman ajan ja huomion jakamisen haastavuudesta lasten kesken – etenkin kun ryhmässä olisi erityistä tukea ja huomiota tarvitsevia lapsia.

Neuroepätyypillisten lasten tukeminen varhaiskasvatuksessa on tärkeä ja ajankohtainen aihe, sillä heidän tukemisensa mahdollistaa heille oppimisen, sosiaalisen ja osallisuuden kokemuksen – oikeanlaisella tuella heidän on mahdollista osallistua täysipainoisesti yhteiskuntaan ja se ehkäisee myös syrjäytymistä. Tuen on

oltava myös oikea-aikaista, jotta heidän jo olemassaolevia taitoja voitaisiin vahvistaa ja puuttua mahdollisesti kasautuviin ongelmiin.

Tutkimustulokset osoittavat, että nepsy-lasten tarpeet ovat usein moninaisia ja vaativat yksilöllistä lähestymistä, johon ei aina löydy aikaa tai resursseja. Varhaiskasvatuksessa on ollut jo pitkään työvoimapulaa, jolloin henkilöstömäärä ei useinkaan riitä siihen, että lasten erityistarpeisiin voitaisiin vastata riittävän yksilöllisesti tai kokonaisvaltaisesti. Esimerkiksi nepsy-lasten rauhallinen ohjaaminen, aistisäätelyn tukeminen ja vuorovaikutuksen hienovarainen muokkaaminen vaativat tietoa ja kokemusta.

Tukeminen sisältää siis yksilöllisten opetusmenetelmien ja tarpeiden mukaan räätälöityjen toimintaympäristöjen lisäksi tietoisuuden ja osaamisen lisäämistä neuroepätyypillisyydestä ja siihen liittyvistä kasvatuksellisista haasteista. Varhaiskasvatushenkilökunnan riittävällä koulutuksella tai perehdytyksellä, moniammatillisella yhteistyöllä ja toimivalla vuorovaikutuksella perheiden kanssa on mahdollista luoda myös neuroepätyypillisten lasten tarpeita tukeva kasvu ympäristö.

Neuroepätyypillisten lasten huomiointi on osa tasa-arvoisen yhteiskunnan toteutumista, jossa erilaisuutta pidetään monipuolisuutena. Käytännössä erityistarpeiden huomiointi voi ilmetä päiväkodissa visuaalisina tukikeinoina, ennakoitavuutena ja mahdollisuutena hiljaisiin tiloihin: erilaisina käytäntöinä, joilla vähennetään tarkoituksenmukaisesti nepsy-lasten kokemaa kuormitusta. Tällaiset käytännöt voivat olla myös hyödyksi muille lapsille, joille rutiinit tuntuvat tutuilta ja turvallisilta. Lisäksi kuormituksen vähentäminen tuttujen rutiinien kautta mahdollistaa paremmin heidän osallistumistaan esimerkiksi leikkeihin, jolloin he ovat sosiaalisessa vuorovaikutuksessa ikäistensä lasten kanssa.. Tämä myös saattaa helpottaa varhaiskasvattajien työtä, kun haastavia tilanteita tulee vähemmän tukikeinojen ja ennakoitavuuden ansiosta

Lähteet

Aamos Kuntoutus- ja terapiapalvelut. 2025. Miten tunnistan nepsy-lapsen haasteet varhaisessa vaiheessa? <<https://aamospalvelut.fi/miten-tunnistan-nepsy-lapsen-haasteet-varhaisessa-vaiheessa>> Viitattu 14.7.2025

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto (Arene ry). 2025. <https://arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2025/AMMATTIKORKEAKOULUJEN%20OPINN%C3%84YTTET%C3%96IDEN%20EETTISET%20SUOSITUKSET%202025.pdf?_t=1739803988> Viitattu 30.5.2025

Beste, Christian 2025. Early Childhood Development and Neurodiversity: Early Recognition and Intervention. Viitattu 16.8.2025 <<https://christian-beste.de/early-childhood-development-and-neurodiversity-early-recognition-and-intervention/>>

Croydon, Abigail, Jacobsen, Henry, Olsen, Kathrin, Olson, Maria & Pellicano, Elizabeth. 2018. Mapping inclusion of a child with autism in a mainstream kindergarten: How can we move towards more inclusive practises. Viitattu 9.7.2025 <<https://ntnuopen.ntnu.no/ntnu-xmlui/bitstream/handle/11250/2597360/Manuscript%2c%20mapping%20inclusion%2c%20post-print%20to%20library.pdf?sequence=4&isAllowed=y>> Viitattu 9.5.2025

Hujala, Eeva & Turja, Leena (toim.). (2017). Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-Kustannus

Huttunen, Matti & Lumikukka, Socada. (2019). ADHD. Aktiivisuuden ja tarkkaavuuden häiriö. Terveyskirjasto. <<https://www.terveyskirjasto.fi/dlk00353>> Viitattu 23.11.2024

Järvinen, Mervi, Laine, Anne & Hellman-Suominen, Kirsi 2009. Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. 1. painos. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy.

Joelsson, Petteri 2020. Aktiivisuuden ja tarkkaavaisuuden häiriön yhteys sosionodemografisiin ja vanhempiin liittyviin riskitekijöihin. Väitöskirja. Turun yliopisto. <<https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/148693/AnnalesC490Joelsson.pdf?sequence=1&isAllowed=y>> Viitattu 23.11.2024

Kaskela, Marja & Kekkonen, Marjatta 2011. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta. 6. painos. Jyväskylä: Bookwell Oy.

Keisala, Satu, Marttila-Ojala, Marjaana & Berg, Maria. 2024. Varhaiskasvatuksen sosionomi lapsen ja perheen hyvinvoinnin tukijana. Dialogi Diak. <<https://dialogi.diak.fi/2024/06/12/varhaiskasvatuksen-sosionomi-lapsen-ja-perheen-hyvinvoinnin-tukijana/>> Viitattu 17.4.2025

Kontu, Elina 2023. Duodecim Käypä hoito. Varhaiserityiskasvatuksen tuki autismikirjon lapselle. <https://www.kaypahoito.fi/nix03151> Viitattu 13.8.2025

Kultti-Lavikainen, Niina & Tikkanen, Mari 2021. Tarmokkaasti Nepsystä -käsikirja. <https://nepsytietoa.fi/wp-content/uploads/2022/05/TARMO_E_versio.pdf> Viitattu 23.11.2024

Kymäläinen, Simo 2021. Varhaiskasvatuksen työvoimapula syvenee-opettaja: "Kuka tätä työtä tekisi, jos minä kävelen ulos päiväkodista?" Yle. <<https://yle.fi/a/3-12129267>> Viitattu 15.8.2025

Mercadal, Trudy 2021. Sociocultural Theory. EBSCO. Viitattu 16.8.2025
<<https://www.ebsco.com/research-starters/education/sociocultural-theory>>

#NÄENEPSY ry. 2023. #näeNepsy ry. <<https://naenepsy.fi>> Viitattu 5.8.2025

Oksanen, Jonna & Sollaavaara, Reetta (toim.) 2017–2019. Esteille hyvästit! Opas autismikirjon sekä ADHD- ja Tourette-oireisten lasten kasvattajille.

Opetushallitus. 2016. Varhaiskasvatuksen perusteet.
<http://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf> Viitattu 9.5.2025

Opetushallitus. 2022. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet.
<https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2022_0.pdf> Viitattu 21.4.2025

Opetushallitus. 2025. Lapsen tuki varhaiskasvatuksessa. Mitä lapsen tuki varhaiskasvatuksessa on? <<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/mita-lapsen-tuki-varhaiskasvatuksessa>> Viitattu 21.4.2025

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2022. Lapsen tuki varhaiskasvatuksessa.
<<https://okm.fi/lapsen-tuki-varhaiskasvatuksessa#:~:text=Lapsen%20tukea%20vahvistava%20muutos%20varhaiskasvatukseen%20tuli%20voimaan%201.8.2022.,tukeen.%20Tuki%20voi%20olla%20pedagogista%20hoidollista%20tai%20rakenteellista>> Viitattu 17.4.2025

Palonki, Jemina 2024. Coronaria. Nepsy-nuoren kuormituksen säätely-psykologi kertoo, mikä auttaa. <<https://www.coronaria.fi/asiakkaana-kuntoutus-ja-terapiapalveluissa/blogi/nepsy-nuoren-kuormituksen-saately-psykologi-kertoo-mika-auttaa/>> Viitattu 14.8.2025

Pihlaja, P. & Neitola, M. 2017. Varhaiserityiskasvatus muuttuvassa varhaiskasvatuksen kentässä. Kasvatus & Aika, 11(3).
<<https://journal.fi/kasvatusjaaika/article/view/68726/30168>> Viitattu 9.5.2025

Puustjärvi, Anita. 2016. Vanhemmille annettavat ohjeet ADHD-oireisen lapsen tai nuoren ohjaamisesta. Potilasohje. Käypähoito.
<<https://www.kaypahoito.fi/xmedia/nix/nix01783a.pdf>> Viitattu 23.11.2024

Ranta, Samuli. 2020. Positiivinen pedagogiikka suomalaisessa varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. Väitöskirja. Lapin yliopisto.
<https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/64412/Ranta_Samuli_Acta%20electronica%20Universitatis%20Lapponiensis%20283.pdf?sequence=1&isAllowed=y> Viitattu 21.4.2025

Sandberg, Erja 2016. ADHD perheessä. Opetus-, sosiaali- ja terveystoimien tukimuodot ja niiden koettu vaikutus. Väitöskirja. Helsingin yliopisto.
<<https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/0cf497ab-1bd2-45f7-a7c2-41a1e3149f6c/content>> Viitattu 23.11.2024

Sandberg, Erja. 2021. Pedagoginen tuki varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Talentia. Henkilöstö ja kelpoisuudet varhaiskasvatuksessa. <<https://www.talentia.fi/nain-vaikutamme/talentia-vaikuttaa-varhaiskasvatuksessa/varhaiskasvatustalain->

kelpoisuuksia-ja-henkilöstrukturakennetta-koskevat-saannokset-sosionomien-osalta/>
Viitattu 17.4.2025

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2020. Ihmistieteiden eettisen ennakoarvioinnin ohje.
<https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2020.pdf> Viitattu 30.5.2025

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Vänskä, Maija 2022. Työhyvinvointi ja sen kehittäminen julkisessa organisaatiossa. Väitöskirja. Vaasan yliopisto.

<<https://osuva.uwasa.fi/bitstream/handle/10024/13779/978-952-395-018-4.pdf?sequence=2&isAllowed=y>> Viitattu 21.4.2025

Nepsy-lapsen tuki päiväkodissa

Käytännön opas varhaiskasvatukseen

SISÄLLYSLUETTELO

1. Neuropsykiatriset erityispiirteet	s. 3
2. Nepsy-lapsen kokemat haasteet arjen kommunikaatiossa	s. 4
3. Vuorovaikutus ja kommunikaatio	s. 5
4. Haastavien tilanteiden hallinta	s. 6
5. Arjen strukturointi ja ennakoitavuus	s. 7
6. Sosiaalinen ja psyykinen ympäristö	s. 8
7. Tunnetaitojen tukeminen	s. 9

1. Neuropsykiatriset erityispiirteet

ADHD

- (=aktiivisuuden ja tarkkaavuuden häiriö), kehityksellinen neuropsykiatrisen häiriö.
- tarkkaavaisuuden säätelyn vaikeus, ylivilkkaus ja impulsiivinen käyttäytyminen.
- Vaikeus sietää pettymyksiä, ärtyneisyys, voimakas mielialojen vaihtelu
- Voi esiintyä lievää viivettä puheen, liikkumisen ja sosiaalisten taitojen kehittämisessä.

Autismi

- Autismikirjon häiriö on keskushermoston kehityksellinen häiriö.
- Sosiaalisen vuorovaikutuksen vaikeudet, aistilyherkkyydet
- Tarpeina arjen rutiinit ja ennakoitavat käytännöt.

Tourette

- Lapsuudessa alkava neuropsykiatrisen oireyhtymä.
- Tic-oireet: ohimeneviä, yleensä lieviä motorisia nykimisoireita, esim. silmien räpyttäminen tai levittäminen, irvistely tai muut suun liikkeet, nenän nyripistäminen, kiroilu, sopimaton kielenkäyttö, haastava käytös, kiukkukohtaukset.
- Oireet eivät kokonaan parannettavissa mutta niiden esiintymistä ja vaikutusta voidaan yrittää helpottaa.

3

2. Nepsy-lasten kokemat haasteet kommunikaatiossa

- Neuropsykiatrisesti oireilevilla voi olla vaikeuksia tulkita äänensävyjä, kehon kieltä, ilmeitä ja eleitä.
- Oireilu voi vaikuttaa esimerkiksi puheen tuottamiseen, mikä saattaa hankaloittaa tunteiden ja ajatusten selkeää ilmaisua.
- Keskittyminen kuuntelemaan toista tai pysyminen aiheessa voi olla haastavaa.
- Ympäristön ärsykkeet kuten kirkkaat valot tai melu voivat vaikeuttaa kommunikaatiota.

4

3. Vuorovaikutus ja kommunikaatio

- Aikuisen tarjoama tuki; Aikuinen auttaa sanoittamaan ja tunnistamaan erilaisia tunteita. Annetut ohjeet tulisi olla mahdollisimman selkeitä ja johdonmukaisia.
- Lyhyet ja selkeät ohjeet; Käytetään hidasta puhetta ja lyhyitä lauseita. Annetaan aikaa miettimiselle ja vastaamiselle.
- Kuvalliset ohjeet; Kuvitettu päiväjärjestys auttaa jäsentämään päivän kulkua ja tuo ennakoitavuutta. Yksinkertaisia muistutuksia toiminnasta kuvien avulla esimerkiksi kuva korvasta tarkoittaa kuuntele.
- Kommunikaatiovälineinä voidaan käyttää tukiviittomia, kuvia ja puhetta tukevia tai korvaavia menetelmiä.
- Kärsivällinen lähestymistapa; Aikuisen rauhallisuus kaikessa tekemisessä on erityisen tärkeää ja rauhoittaa myös lasta.

5

4. Haastavien tilanteiden hallinta

ADHD

- Huomioitavaa olisi pieni ryhmäkoko, henkilökohtainen tuki, säännönmukaiset rutiinit.
- Häiriötekijöiden poistaminen, rauhoittavaa musiikkia tai pieni liike voivat auttaa lasta keskittymään.

Autismi

- Mahdollisuus hiljaisiin tiloihin tai rauhoittumispaikkaan.
- Siirtymätilanteiden ennakointi ja tukeminen esimerkiksi käyttämällä kuvakortteja.
- Ilmoittamalla seuraavasta tapahtumasta ajoissa ja selkeästi ja vältetään kiirettä tai hoputtamista.

Tourette

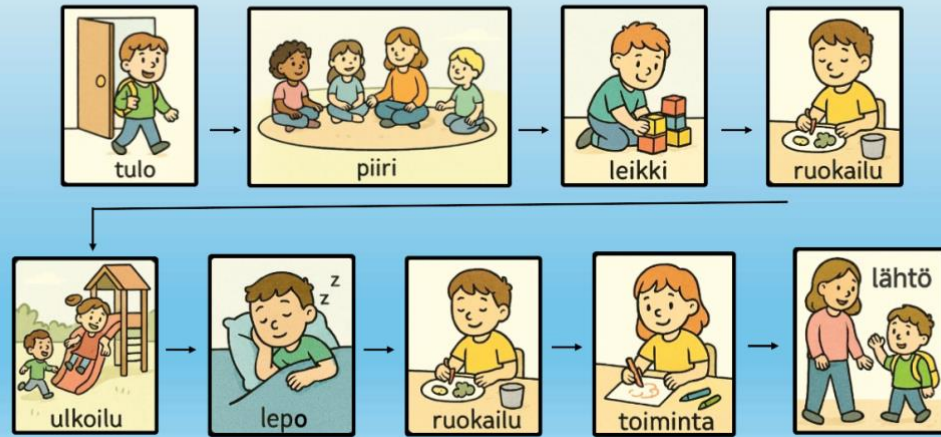
- Haastavaa käytöstä ja kiukkukohtauksia voi ehkäistä vähentämällä kuormittavia tekijöitä ja muokkaamalla ympäristöä.
- Stressinhallinnan opettelusta voi olla apua tic-oireiden lievittämisessä. Opettelu voi sisältää erilaisia rentoutusharjoituksia, esim. hengitysharjoituksia.

Muita arkea helpottavia keinoja ovat lapsiryhmän jakaminen pienempiin ryhmiin ja omat istumapaikat.

6

5. Arjen strukturointi ja ennakoitavuus

Esimerkki: Selkeät toimintaohjeet päivän kulusta kuvien kera auttavat selkeyttämään ympäristöä ja tulevia tapahtumia.

7

6. Sosiaalinen ja psyykinen ympäristö

Neuropsykiatristen haasteiden vuoksi varhaiskasvatuksen toimintaympäristö vaikuttaa hyvin paljon siihen, miten he pystyvät toimimaan, oppimaan ja olemaan mukana ryhmän arjessa.

- Ryhmässä yhdessä jaetut kokemukset lisäävät ymmärrystä ja tietoa.
- Aikuisen suhtautumisella suuri merkitys ilmapiirin luomisessa myönteiseksi ja hyväksyväksi, mikä parantaa lapsen toimintakykyä ja vähentää stressiä.
- Nepsylapset toimivat parhaiten pienissä ryhmissä.
- Huomioitava lapsen onnistumiset ja antaa palautetta. Jos lapsi epäonnistuu, tulisi lasta kehua yrittämisestä ja antaa neuvoja, miten voisi onnistua seuraavalla kerralla.
- Motivaation tueksi palkkiojärjestelmä, jossa onnistumiset keräävät pisteitä (esim. tarroja) isompaa palkkiota varten.

8

7. Tunnetaitojen tukeminen

- Tunnetaitojen kehittäminen kommunikaation avulla.
- Tunteiden sanoittaminen ja nimeäminen selkeästi, esim. "olen surullinen" tai "minua kiukuttaa".
- Kuvakorttien käyttö auttaa ilmaisemaan tunteita sekä tunnistamaan niitä. Turvallinen ympäristö luodaan kommunikaation avulla. Luodaan tilaa omien tunteiden ilmaisemiselle ja tunnistamiselle.
- Stressin hallinta kommunikaation avulla.
- Annetaan aikaa vastaamiselle sekä eleillä ilmaisulle, esim. peukalo ylös tai alas.
- Päivittaiset aikataulut ja rutiinit voi esittää visuaalisesti esimerkiksi kuvakortein. Tämä auttaa vähentämään stressiä, joka johtuu epävarmuudesta.
- Monet neupsylapset hyötyvät tukikeinoista; aikatauluista, kuvista ja sosiaalisista tarinoista. Ne auttavat selvittämään odotuksia ja tilanteita.

9

Lähteet

ADHD-liitto. Arki toimimaan – vinkkejä lapsen myönteiseen tukemiseen. <<https://adhd-liitto.fi/adhd-julkaisut/arki-toimimaan-vinkkejä-lapsen-myönteiseen-tukemiseen/>> Viitattu 14.7.2025

Oksanen, Jonna & Sollasvaara, Reetta (toim.) 2017–2019. Esteille hyvästit! Opas autismikirjon sekä ADHD- ja Tourette-oireisten lasten kasvattajille. Helsinki. Esteetön lapsuus neurokirjon lapselle ja nuorelle 2017–2019-hanke, Autismsäätiö.

Suomen Tourette- ja OCD-yhdistys. <<https://tourette.fi/tourette/>> Viitattu 14.7.2025

Mielenterveystalo <<https://www.mielenterveystalo.fi/fi/neuropsykiatriset-vaikeudet/touretten-oireyhtyma>> Viitattu 14.7.2025

Socada, Lumikukka. 2024. Autismikirjon häiriöt. Lääkärikirja Duodecim. <<https://www.terveyskirjasto.fi/dlk00355>> Viitattu 6.8.2025

YTHS. S.a. Tunnetaidot. Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö. <<https://www.yths.fi/terveystieto/mielenterveys/tunnetaidot/?cn-reloaded=1>> Viitattu 6.8.2025.

Huuhtanen, K. 2011. Mitä kommunikointi on. Teoksessa Huuhtanen, K. (toim.) Puhetta tukevat ja korvaavat kommunikointimenetelmät Suomessa. Helsinki: Kehitysvammaliitto, 11–25. Viitattu 6.8.2025.

Huuhtanen, K. 2011. Ei-avusteinen kommunikointi. Teoksessa Huuhtanen, K. (toim.) Puhetta tukevat ja korvaavat kommunikointimenetelmät Suomessa. Helsinki: Kehitysvammaliitto, 26–47. Viitattu 6.8.2025.

10

